

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ, ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ

**Τμήμα Μουσικής Επιστήμης & Τέχνης
Κατεύθυνση Ελληνικής Παραδοσιακής
Μουσικής Ειδίκευση Εφαρμοσμένων
Μουσικών Σπουδών**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Μούτσος Κωνσταντίνος

A.M.: 4915

Χοροί, Ρυθμοί και Μελωδίες στο Βόρειο-Ανατολικό Αιγαίο

**Επιβλέπων Καθηγητής
Ελευθέριος Τσικουρίδης**

**ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΙΟΥΛΙΟΣ 2021**

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	4
Νησιά Β/Α Αιγαίου	5
Νήσος Λέσβος	5
Γεωγραφικά Στοιχεία	5
Ιστορική Ανασκόπηση	5
Μουσική παράδοση	7
Τραγούδια και σκοποί της Λέσβου	8
Τα Ξύλα	9
Μαζεμένος	11
Αϊσέ	13
Ψαράδικος	15
Νήσος Χίος	17
Γεωγραφικά Στοιχεία	17
Ιστορική Ανασκόπηση	17
Μουσικές Παραδόσεις	18
Τραγούδια και σκοποί της Χίου	19
Πυργούσικος	19
Μπαγδατί	21
Σούστα Βολισσού	23
Συρτός φερέης	24
Νήσος Λήμνος	27
Γεωγραφικά Στοιχεία	27
Ιστορική Ανασκόπηση	27
Μουσική παράδοση	28
Τραγούδια και σκοποί της Λήμνου	29
Πάτημα	29
Κεχαγιαδικός	31
Κατσιβέλικος	33
Τα τσ'μαντριανά κορίτσια	35
Νήσος Σάμος	37
Γεωγραφικά Στοιχεία	37
Ιστορική Ανασκόπηση	37
Μουσικές Παραδόσεις	39
Τραγούδια και Σκοποί της Σάμου	41
Πλατανιώτικο νερό	41
Παγώνδα	43
Νυφιάτικος	45
Βαοδιώτικος	47

Νήσος Ικαρία	49
Γεωγραφικά Στοιχεία	49
Ιστορική Ανασκόπηση	49
Μουσικές Παραδόσεις.....	50
Τραγούδια και Σκοποί της Ικαρίας.....	52
Κουρσάρικος	52
Συμπεθέρα	54
Ικαριώτικος–Ραχιώτικος.....	56
Στου Πάπα το Μπουγάζι	58
Νήσος Ίμβρος	60
Γεωγραφικά Στοιχεία	60
Ιστορική Ανασκόπηση	60
Μουσικές Παραδόσεις.....	62
Τραγούδια και σκοποί της Ίμβρου	62
Καλαμιά.....	64
Τι τα θέλω εγώ τα δάση.....	66
Γκάντα.....	68
Νυφκάτος.....	70
Συμπεράσματα.....	72
Επίλογος	73
Βιβλιογραφία.....	74

Εισαγωγή

Η παρούσα πτυχιακή εργασία έχει σκοπό να ρίξει φως στις όποιες ομοιότητες και διαφορές πάνω στον ρυθμό, στις μελωδίες και στους χορούς ανάμεσα στα νησιά του βορειοανατολικού Αιγαίου. Η επιλογή του συγκεκριμένου θέματος ήρθε λόγω της καταγωγής μου από το νησί της Ίμβρου καθώς θέλω οι αναγνώστες να θυμηθούν αυτό το «ξεχασμένο» νησί όπου ο Ελληνισμός συνεχίζεται να είναι ζωντανός. Έτσι αναφέροντας και νησιά του υπόλοιπου συμπλέγματος θέλω να δείξω ότι μπορεί να μην ανήκουν στην ίδια χώρα αλλά έχουν πολλά που τους ενώνουν.

Τα νησιά του βορειοανατολικού (στο εξής Β/Α.) Αιγαίου γεωγραφικά είναι η Λέσβος, η Χίος, η Σάμος, η Λήμνος, η Θάσος, η Ίμβρος, η Ικαρία, η Σαμοθράκη, ο Άγιος Ευστράτιος, τα Ψαρά, η Τένεδος, οι Φούρνοι, οι Οινούσες καθώς και άλλα πιο μικρά νησιά – βραχονησίδες. Από τα παραπάνω τα μόνα που δεν ανήκουν στην Ελλάδα είναι η Ίμβρος και η Τένεδος. Επίσης, να επισημάνω ότι η Θάσος γεωγραφικά ανήκει στο Β/Α Αιγαίο αλλά περιφερειακά ανήκει στην Καβάλα και στην ανατολική Μακεδονία καθώς και η Σαμοθράκη περιφερειακά ανήκει στην Θράκη. Λόγω του περιορισμένου όγκου της εργασίας τα νησιά που θα ασχοληθεί και θα επικεντρωθεί η συγκεκριμένη έρευνα είναι η Λέσβος, η Χίος, η Λήμνος, η Ικαρία, η Σάμος και η Ίμβρος. Στην συγκεκριμένη έρευνα θα παρουσιαστούν παρτιτούρες, καταγεγραμμένες από εμένα, με τοπικούς σκοπούς και χορούς των νησιών με σκοπό μια μουσικολογική ανάλυση αυτών και σύγκρισή τους. Η μουσική ανάλυση θα γίνει ως προς την τροπικότητα – τονικότητα, ως προς την ρυθμική αγωγή – συνοδεία, ανάλυση των στίχων (όπου υπάρχουν) αλλά και μια ελεύθερη προσέγγιση όσο γίνεται καλύτερα στην διατύπωση του χορού του κάθε κομματιού. Επίσης, θα αναφερθεί και το ιστορικό πλαίσιο του κάθε νησιού καθώς και τα έθιμα σε διάφορες εκδηλώσεις μέσα στον χρόνο.

Νησιά Β/Α Αιγαίου

Νήσος Λέσβος

Γεωγραφικά Στοιχεία

Η Λέσβος είναι το τρίτο μεγαλύτερο νησί σε έκταση στην Ελλάδα και έχει πρωτεύουσα την Μυτιλήνη. Βρίσκεται στο Ανατολικό Αιγαίο απέναντι από τα παράλια της Μικράς Ασίας (τουρκικές ακτές). Στην τελευταία απογραφή του 2011 ο πληθυσμός του νησιού καταγράφηκε στους 85.330 μόνιμους κατοίκους. Η Λέσβος φημίζεται για το λάδι της καθώς τα ελαιόδεντρα που έχει υπολογίζονται περίπου στα 11.000.000 (εκατομμύρια). Επίσης, το νησί αποκαλείτε και πατρίδα του ούζου καθώς οι περισσότεροι κάτοικοι ασχολούνται με την ποτοποιία. Τέλος σημαντικές κωμοπόλεις του νησιού που έπαιξαν μεγάλο και καθοριστικό ρόλο στην ιστορία και τον πολιτισμό ήταν και είναι η Αγία Παρασκευή, η Αγιάσος, η Καλλονή, ο Πολιχνίτος, το Πλωμάρι και τα Μήθυμα ή αλλιώς Μόλυβος (el.wikipedia.org).

Ιστορική Ανασκόπηση

Η προνομιακή θέση του νησιού ήταν αυτή που καθόρισε και τη μοίρα του μέσα στους αιώνες. Πρωτοκατοικήθηκε την προϊστορική εποχή (3000 π. Χ.) από Πελασγούς και γύρω στο 1000 π.Χ. εγκαταστάθηκαν Αιολείς άποικοι. Το όνομά όμως, το πήρε από τον Λέσβο που έφτασε στο νησί μαζί με τους Λαπίθες από την Θεσσαλία. Μέχρι στιγμής έχουν ανακαλυφθεί νεολιθικοί οικισμοί στο σπήλαιο του Αγίου

Βαρθολομαίου, στο σπήλαιο «Της Γριάς το πήδημα» και στις Χαλακές Πολιχνίτου. Σημαντική κωμόπολη του νησιού είναι η Θέρμη καθώς αναπτύχθηκε μεγάλος παράκτιος οικισμός. Ο πολιτισμός που αναπτύχθηκε στην Λέσβο με λίθινα αντικείμενα, αλλά και η τεχνοτροπία στη κατασκευή και διακόσμηση των αγγείων παρουσιάζουν κοινά στοιχεία με το τρωαδικό και επεκτείνετε και σε άλλες περιοχές του ΒΑ αιγαίου όπως στη Σάμο, την Χίο, την Λήμνο, την Μικρά Ασία, Θάσο, Ίμβρο, Σαμοθράκη και Θράκη.

Στα αρχαϊκά χρόνια ο Ηρόδοτος αναφέρει τους κατοίκους του νησιού πάντα με την ονομασία Λέσβιοι ή μόνο ως Μυτιληναίους. Λίγο πριν από το 700 π.χ. οι Μυτιληναίοι έλεγχαν τις αιολικές πόλεις και συνοικισμούς της μικρασιατικής ακτής φτάνοντας ως τα Δαρδανέλια. Οι πιο σημαντικότερες αρχαίες πόλεις του νησιού ήταν η Μυτιλήνη, τα Μήθυμνα, η Άντισσα, η Πύρρα και η Ερεσός οι οποίες ιδρύθηκαν από τους Αιολείς. Χάρη στον σοφό Πιττακό, η Μυτιλήνη απέκτησε δημοκρατικό πολίτευμα και πολιτική σταθερότητα, η οποία την βοήθησε να αναπτυχθεί σε ναυτική δύναμη και να κυριαρχήσει στις υπόλοιπες πόλεις του νησιού. Έφθασε στη μεγαλύτερη ακμή της τον 7^ο και 6^ο αιώνα. Επεκτάθηκε σε όλη την Τρωάδα και έγινε ισχυρή ναυτική δύναμη. Καταλήφθηκε από τους Πέρσες, έγινε μέλος της Αθηναϊκής Συμμαχίας, για ένα διάστημα ανήκε στους Μακεδόνες, τους Πτολεμαίους και υποτάχθηκε στους Ρωμαίους (stipsi.gr)

Τη Βυζαντινή περίοδο υπέφερε από τις πειρατικές επιδρομές. Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους ανήκε στη λατινική αυτοκρατορία της Κωνσταντινούπολης και γνώρισε μια περίοδο ακμής χωρίς όμως να χάσει τον βυζαντινό χαρακτήρα της. Η προσπάθεια των Τούρκων για κατάληψη του νησιού το 1455 απέτυχε, όμως την 1^η Σεπτεμβρίου του 1462 το νησί παραδίδεται στον στόλο του Μωάμεθ Β΄. Το 1821 το στρατιωτικό σχέδιο για Χίο και Μυτιλήνη αποτυγχάνει για επανάσταση και η σφαγή της Χίου οδήγησε στην εγκατάλειψη αυτής της προσπάθειας. Η Λέσβος απελευθερώνεται το 1912 και η πλήρη ενσωμάτωσή με την Ελλάδα γίνεται το 1914. Μετά την Μικρασιατική καταστροφή πολλοί Μικρασιάτες καταφεύγουν στο νησί. Η αποκοπή του νησιού από τα παράλια της Μικράς Ασίας έφερε σημαντική μείωση στη βιομηχανική παραγωγή του νησιού καθώς ήταν συνδεδεμένη με την κύρια αγορά του νησιού (books.google.gr). Παράλληλα όμως οι πρόσφυγες προσέφεραν φτηνά εργατικά χέρια και βοήθησαν στην ανάπτυξη των καλλιεργειών.

Πατρίδα ποιητών, φιλοσόφων, ιστορικών, μουσικών (Πιπτακός, Θεόφραστος, Σαπφώ, Αλκαίος, Αρίων), συνέχισε τη μεγάλη πνευματική και καλλιτεχνική παράδοση με πεζογράφους, ποιητές και καλλιτέχνες στους νεότερους χρόνους (Μυριβήλης, Βενέζης, Εφταλιώτης, Ελύτης, Θεόφιλος) (odysseus.culture.gr).

Μουσική παράδοση

Η μουσική και το τραγούδι συνδέονταν με τους κατοίκους της Λέσβου, οι δραστηριότητές τους αντικατόπτριζαν την καθημερινότητα με έθιμα, οικιακές ενασχολήσεις, εργασία. Κατά τον 18ο - 19ο αι. η μουσική του νησιού δεχόταν επιρροές από την Μ. Ασία. Στα τέλη του 19ου αι. έως τις αρχές του 20ου αι. οι πολυμελείς ορχήστρες ήταν αυτές όπου αποκαλούνταν το κυρίαρχο μουσικό σχήμα. Στην δεκαετία του 1940 επικρατούσαν δυσκολίες για τη μουσική παράδοση της Λέσβου, λόγω ιστορικών και κοινωνικών συνθηκών. Οι μουσικοί εγκατέλειψαν το επάγγελμά τους εξαιτίας των συνθηκών που προαναφέρθηκαν. Στις δεκαετίες 1950 - 1970 το μουσικό ενδιαφέρον ξανά, γεννιέται η μουσική βγαίνει και πάλι στο προσκήνιο του νησιού με λεσβιακό ρεπερτόριο όπου περιλάμβανε και ρεμπέτικα καθώς και λαϊκά τραγούδια από την Αθήνα. Παρόλο που μετά τη δεκαετία του 1990 η λεσβιακή μουσική συμβαδίζει με τα πανελλαδικά μουσικά δεδομένα, τα μουσικά σχήματα που προέκυψαν, διατηρούν και ζωντανεύουν μέχρι και σήμερα παλιούς μουσικούς σκοπούς (Χτούρης & Παπαγεωργίου, 2009).

Η μουσική ήταν και είναι απαραίτητη στους γάμους και στα πανηγύρια. Ειδικοί σκοποί και τραγούδια, στους γάμους είναι γνωστά σε διάφορες παραλλαγές σε όλη τη Λέσβο. Ένα κλασικό παράδειγμα είναι ο "νυφ(ι)κάτος" ή "νυφιάτικος". Σημαντική είναι μια συγκεκριμένη σειρά σκοπών-χορών, η οποία έχει καθιερωθεί στα πανηγύρια και διατηρείται μέχρι και σήμερα: Αρχίζουν με τον Συρτό, που γυρίζει σε Μπάλο και ακολουθούν οι Καρσιλαμάδες και τα Ζεϊμπέκικα. Τέλος το πανηγύρι κλείνει πάντα με έναν γοργό χορό, τον Μαζωμένο ή Πηδηχτό. Η μουσική ήταν σημαντική και για τα γλέντια, τους χορούς και τις πατινάδες. Όπου ερασιτέχνες ή επαγγελματίες μουσικοί έπαιζαν πάντα σημαντικό ρόλο. Η πρακτική της χαρτούρας («μπαξίσι») αντιπροσώπευε την αμοιβή των μουσικών. Η πρόσκληση της μουσικής στο σπίτι, για διάφορων ειδών διασκεδάσεις και γλέντια, προϋπέθετε μια στοιχειώδη, μια οικονομική άνεση. Οι άνθρωποι που αντιμετώπιζαν σοβαρά οικονομικά προβλήματα και εντάσσονταν στα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα, παρόλη την ολόημερη εργασία

τους έπαιρναν «μικρά» ημερομίσθια, διασκεδάζαν συχνά ακόμα και σε εορταστικές ημέρες, με διάφορα μουσικά όργανα, όπως (τουμπελέκι).Οι λατέρνες ήταν αυτές που δεν έλειπαν ,και συνοδεύονταν συνήθως από ντέφι.

Στα παλαιότερα μουσικά σχήματα εντάσσεται οι ζυγίες γκάιντα - νταούλι και κλαρίνο- νταούλι. Στο νησί κυρίως τον 20^ο αιώνα ήταν οι πολυμελείς ορχήστρες όπου εμπνέονταν μουσικά από την Μ. Ασία. (Σμύρνη και Αϊβαλί). Η ορχήστρα αποτελούνταν από το βιολί και το σαντούρι. Πολλές φορές συμπεριελάμβανε και μπάσο ή βιολοντσέλο, νταούλι και κλαρίνο. Στους γάμους αυτό που ξεχώριζε και ήταν απαραίτητο ήταν τα πνευστά. Στα πανηγύρια και στα γλέντια απουσίαζαν οι μικροφωνικές εγκαταστάσεις και τα πνευστά με το δικό τους ηχόχρωμα και την έντασή τους αποτελούσαν την κυριαρχία της κομπανίας. Τα περισσότερα μουσικά συγκροτήματα αντικαθίστανται ως κομπανίες πνευστών. Αποτελούνται από το βιολί, το σαντούρι, το κλαρίνο, το τρομπόνι, και το νταούλι. Κάθε χωριό είχε μία ή Οι κομπανίες υπήρχαν σε κάθε χωριό, έτσι μεγάλωνε και η έννοια του ανταγωνισμού. ο Η μουσικοί υποχρεώνονταν να περιοδεύουν στο νησί με τα πόδια, εφόσον το οδικό δίκτυο της Λέσβου ήταν περιορισμένο. Μουσικοί της Λέσβου μέχρι και το 1922 περιόδευαν η μετανάστευαν στην ακτή της Μ. Ασίας, για να αγοράσουν όργανα να εμπλουτίσουν τις μουσικές τους γνώσεις αλλά και για να παίξουν σε κάποιο πανηγύρι (aegean.gr).

Τραγούδια και σκοποί της Λέσβου

Στην συγκεκριμένη εργασία θα αναφερθούν μόνο τέσσερα τραγούδια του νησιού και αυτό λόγω του περιορισμένου όγκου. Τα παρακάτω τραγούδια και οργανικά κομμάτια, επιλέχτηκαν γιατί θεωρούνται και εντάσσονται στα πιο δημοφιλή του νησιού καθώς επίσης εντάσσονται και στην ντόπια μουσική παράδοση του νησιού. Επίσης, θα προσφερθούν και παρτιτούρες καταγραμμένες από έμμενα κα όχι από μουσικό βιβλίο στις οποίες θα υπάρξει και σχετική μουσική ανάλυση των μουσικών τρόπων, της ρυθμικής συνοδείας κα του χορού. Αυτή η διαδικασία θα ακολουθηθεί και για τα υπόλοιπα νησιά του Β/Α Αιγαίου που θα αναφερθούν.

Τα Εύλα

Τα Εύλα

$\text{♩} = 150$

6

10

16

21

25

D.C.

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Οργανικό κομμάτι σε τρόπο του ΡΕ διατονικός με τονική το ΡΕ. Συρτός χορός, οπού χορεύτε σε ανοιχτή κυκλική διάταξη και με τα χέρια πιασμένα χέρι-χέρι. Τα βήματα είναι ανάλαφρα και πάνε όλα μπροστά. Επίσης, είναι σε ρυθμό 4/4 και με ρυθμική

συνοδεία . Πρόκειται για τη δημοφιλέστερη μελωδία του νησιού της Λέσβου. Τη συναντάμε με τα ονόματα «Τα ξύλα» στην περιοχή της Αγιάσου και Κιούρτικο δηλαδή κούρδικο στη περιοχή του Πλωμαρίου (laikoergastiri.gr). Σύμφωνα με τον εθνομουσικολόγο και καθηγητή στο Ε.Κ.ΠΑ κύριο Λάμπρο Λιάβα, αναφέρεται στην εκπομπή «Το Αλάτι της Γης» που προβλήθηκε στις 30 Αυγούστου το 2020, ότι πρωτοπαίχτηκε στην Αγιάσο της Λέσβου όταν τέλειωνε η κατασκευή του πρώτου μηχανοκίνητου ελαιοτριβείου και πήρε το όνομά του σαν τραγούδι. Την ημέρα που τοποθετήθηκαν τα ξύλα που στήριζαν την οροφή του κτιρίου, οι Αγιασώτες βγήκαν στους δρόμους της πόλης και έπαιζαν αυτό το τραγούδι. Μάλιστα μια ακόμα ονομασία του τραγουδιού είναι και Ταμπάνια , αποκαλούνται τα ξύλα που στηρίζουν την οροφή.

Μαζεμένος

Μαζεμένος

♩ = 125

The musical score is written in treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a 2/4 time signature. The tempo is marked as ♩ = 125. The piece consists of three lines of music. The first line starts with a Dm chord and contains a melody with two endings. The second line starts with an A chord and continues the melody with two endings. The third line starts with a Dm chord and contains a final ending. The melody is characterized by eighth-note patterns and slurs.

Chords: Dm, A, Dm, Gm

Measure numbers: 7, 14

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Οργανικό κομμάτι σε τρόπο του ΡΕ διατονικό με βάση το ΡΕ. Σε ρυθμό 2/4 και ρυθμική

συνοδεία . Ονομάζεται αλλιώς Καζάσκα, Ρούσικο ή Γκάντα, αναλόγως με το χωριό στο οποίο παίζεται. Η ονομασία "Μαζωμένος" παρ' όλα αυτά είναι η κατεξοχήν πιο ξακουστή στο νησί. Συχνά στο Μεσότοπο ολοκλήρωναν τη σειρά των χορών του γλεντιού χορεύοντας όλη η παρέα μαζί τον Μαζωμένο. Όλοι οι χορευτές χτυπούσαν τα πόδια τους πολύ δυνατά. Χαρακτηριστική ήταν και η προς τα πίσω περιστροφή δηλαδή ένα σάλτο προς τα πίσω που έκαναν κάποιοι χορευτές με τη βοήθεια των διπλανών τους στον κύκλο. Επίσης, έβγαιναν στο κέντρο του χορευτικού κύκλου και αυτοσχεδίαζαν πολλές εντυπωσιακές χορευτικές φιγούρες. Μία άλλη περιοχή της Λέσβου που αναφέρεται ότι χορευόταν ο Μαζωμένος είναι η Αγιάσος όπου κι εδώ χορεύεται από πολλούς στο αποκορύφωμα του γλεντιού (laikoergastiri.gr). Ο χορός χορεύεται σε κάθε γωνιά του νησιού και κινησιολογικά μοιάζει με το γρήγορο Χασάπικο της Πόλης δηλαδή είναι σε ανοιχτή κυκλική διάταξη και με τα χέρια πιασμένα στους ώμους. Επίσης, τα βήματα είναι σε γρήγορο ρυθμό και οι αυτοσχεδιασμοί των χορευτών είναι ιδιαίτεροι και πολύ εντυπωσιακοί (ellinikoiparadosiakoixoroi.blogspot.com).

Αϊσέ

Αϊσέ

♩ = 115

The musical score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 9/8. The tempo is marked as ♩ = 115. The score consists of four staves of music. The first staff begins with a repeat sign and contains the following chords: G, Em, Em, Am, G, C. The second staff starts at measure 4 and includes a first ending (1.) and a second ending (2.). The chords for the first ending are G, Am, G. The chords for the second ending are Am, Am, C, Dm, Dm. The third staff starts at measure 8 and contains the following chords: Am, C, Dm, G, Am, Dm, C. The fourth staff starts at measure 12 and contains the following chords: G, Am, Am.

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Οργανικός σκοπός που αναδεικνύει έναν τρόπο του ΡΕ διατονικός με βάση την ΛΑ. Ο ρυθμός του είναι σε 9/8 και πιο συγκεκριμένα χωρίζεται σε 2-2-2-3 (Καρσιλαμάς). Και

με ρυθμική συνοδεία . Ο χορός Αϊσέ ή αλλιώς Καρεκλάδικος είναι ένας από τους χαρακτηριστικότερους χορούς της Λέσβου. Έχει τις ρίζες του στη Μικρά Ασία και είναι ιδιαίτερα αγαπητός από τους κατοίκους του νησιού. Χορεύεται αντικριστά από δύο άντρες ή δύο γυναίκες, εξίσου και η ονομασία καρσιλαμάς, ή ακόμη και από έναν άντρα και μία γυναίκα. Τα τελευταία χρόνια, οι πιο νέοι χορευτές αυτοσχεδιάζουν χορεύοντας πάνω σε μια καρέκλα (Καρεκλάδικο) προκαλώντας με αυτό τον τρόπο τον ενθουσιασμό των παρευρισκόμενων (aegean.gr).

Ψαράδικος

Ψαράδικος

♩ = 118

1. 2.

Bm Em Bm Bm % Bm Em Em Bm Bm

10 Bm F# F# Em Bm Bm

18 F# F# Bm Bm Bm

26 Bm Bm Em Bm Em Bm Em Bm

37 Em Bm F# Bm F# Bm % Bm Fine

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Οργανικό κομμάτι σε τρόπο του ΡΕ διατονικός με βάση ΣΙ. Έχει ρυθμό 2/4 με ρυθμική

συνοδεία . Χορεύεται όπως και ο Μαζεμένος αλλά όχι με τόσο ένταση και ζωνράδα που είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του Μαζεμένου. Ο συγκεκριμένος σκοπός δεν είναι ευρέως γνωστός στο νησί της Λέσβου καθώς επίσης, δεν υπάρχουν πολλές αναφορές και πληροφορίες. Μετά από συνομιλία και συζήτηση με τον οργανοπαίκτη στο βιολί Γεώργιο Βασιλάκη, αναφέρθηκε ότι το συγκεκριμένο κομμάτι θεωρείται πιο μεταγενέστερο και έχει σαφώς επιρροές από την Μικρά Ασία. Αναφέρει επίσης, ότι τον συγκεκριμένο οργανικό σκοπό τον επέλεξε να τον χορεύουν οι ψηλότερες κοινωνικές τάξεις σε εκδηλώσεις και γιορτές τόσο στην Μικρά Ασία όσο και αργότερα στο νησί της Λέσβου.

Νήσος Χίος

Γεωγραφικά Στοιχεία

Πρόκειται για το πέμπτο μεγαλύτερο νησί της Ελλάδας στο Κεντρικό Αιγαίο. Ανήκει στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου μαζί με τα Ψαρά, τα Αντίψαρα και τις Οινούσες. Ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 51.320 κατοίκους (απογραφή 2011) που ζει στην πόλη της Χίου, πρωτεύουσα και κύριο λιμάνι του νησιού, καθώς και στα 64 χωριά του νησιού. Η μικρότερη απόσταση του νησιού από τις απέναντι ακτές της Μικράς Ασίας, είναι 3,5 ναυτικά μίλια από το ακρωτήριο Πούντα ως τη χερσόνησο της Ερυθραίας, στο ύψος του Τσεσμέ. Τα κύρια προϊόντα που εξάγει είναι η ονομαστή χιώτικη μαστίχα, το λάδι, τα σύκα και το κρασί, ενώ έχει διεθνή φήμη για το μέγεθος και την ποιότητα της ναυτιλίας της. Η πρωτεύουσα του νησιού είναι γνωστή στους ντόπιους ως Χώρα (el.wikipedia.org).

Ιστορική Ανασκόπηση

Στην αρχαιότητα το νησί ονομαζόταν Μάκρη και Πιτυούσα και πρωτο-κατοικήθηκε στα προϊστορικά χρόνια. Τον 8^ο αιώνα π.Χ. εγκαταστάθηκαν Ίωνες άποικοι όπου ανέπτυξαν έναν σημαντικό πολιτισμό που γνώρισε συνεχή ακμή μέχρι και τον 6^ο αιώνα. Στην διάρκεια των Περσικών πολέμων έγινε μέλος της αθηναϊκής συμμαχίας,

πέρασε στους Μακεδόνες και υποτάχθηκε στους Ρωμαίους. Το 1566 καταλήφθηκε από τους Τούρκους και μέχρι την ελληνική επανάσταση 1821 έζησε με καθεστώς ειδικών προνομίων. Το 1822 υπέστη μεγάλη καταστροφή από τους Τούρκους που μαζί με τους σεισμούς του 1881 συντέλεσαν πολλές καταστροφές στο νησί. Το 1912 απελευθερώθηκε και ενσωματώθηκε με την Ελλάδα. Το νησί είχε παραμείνει κάτω από τουρκική κατοχή για 356 χρόνια. Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή του 1922, πολλοί Μικρασιάτες κατέφυγαν στο νησί και δημιούργησαν νέους οικισμούς, όπως το Βαρβάσι. Κατά το Β' Παγκόσμιο πόλεμο οι Χιώτες πολέμησαν κατά των Γερμανών, ενώ το νησί απελευθερώθηκε μαζί με την υπόλοιπη Ελλάδα το 1944 (chioshistory.gr).

Μουσικές Παραδόσεις

Η Χίος είναι το νησί των ναυτικών. Η ιδιαίτερη αυτή σχέση της με την ναυτιλία επηρέασε και επηρεάζει τα ήθη και έθιμα του τόπου. Αυτός είναι και ο λόγος που στο νησί τα Χριστούγεννα, αντί για δέντρο στόλιζαν καράβι. Κατά τη διάρκεια των γιορτών τα παιδιά κατασκεύαζαν ένα καράβι και έβγαιναν στη γειτονιά τραγουδώντας τα κάλαντα. Το έθιμο έφθινε με τα χρόνια, λόγω και της εισόδου του χριστουγεννιάτικου έλατου στα σπίτια τις ημέρες των γιορτών. Μετά από χρόνια, έγινε αναβίωση του εθίμου στο νησί. Παιδιά από διάφορα χωριά, κυρίως όμως από το Βροντάδο, άρχισαν να κατασκευάζουν όλοι μαζί μοντέλα πλοίων. Τα τελευταία χρόνια το έθιμο αυτό έχει πάρει μορφή διαγωνισμού με κανονισμούς και όρους συμμετοχής, που επέβαλλε η Περιηγητική Λέσχη Χίου μαζί με το Δήμο Χίου. Τα *παινέματα* και ο *σκοπός* που τραγουδιούνται από τα παιδιά είναι επηρεασμένα από τα μικρασιατικά κάλαντα.

Ο ρουκετοπόλεμος του Βροντάδου: ο Βροντάδος βρίσκεται βόρεια της πόλης της Χίου και είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη του νομού. Το έθιμο του ρουκετοπόλεμου προέρχεται από την τουρκική κατοχή. Πρόκειται για μια ανταλλαγή πυρών ανάμεσα στις δυο μεγαλύτερες ενορίες της πόλης, του Αγίου Μάρκου και της Παναγίας της Ερειθιανής. Στα Μεστά, το Μεγάλο Σάββατο, οι πιστοί, κυρίως οι νέοι, παίρνουν φως από τον ιερέα με το «*δεύτε λάβετε φως*», ανάβουν τον μεγάλο φανό στην πλατεία του χωριού (που έχουν ήδη ετοιμάσει) και καίνε το ομοίωμα του Ιούδα (chios.gr).

Τραγούδια και σκοποί της Χίου

Πυργούσικος

ΠΥΡΓΟΥΣΙΚΟΣ

$\text{♩} = 120$

The musical score consists of five staves of music in 2/4 time, with a tempo of 120 beats per minute. The key signature is one flat (Dm). The melody is primarily composed of eighth-note patterns, often with a quarter rest on the first beat of each measure. Chords are indicated above the staff.

Staff 1: $\text{♩} = 120$ Dm C Dm C Dm Dm

Staff 2: 11 C Dm C F Em F

Staff 3: 20 F Em F F Em F Em F F C G

Staff 4: 28 F C Dm F C G F C Dm Dm Dm Dm

Staff 5: 37 Dm Dm Dm Dm Dm

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Οργανικός σκοπός που αναδεικνύει τρόπο του ΡΕ διατονικός σε Χρόα Α΄ με βάση ΡΕ (μέτρα 1-15) και στη συνέχεια αλλάζει σε τρόπο του ΜΙ διατονικός με βάση ΦΑ. Χαρακτηριστικός χορός από το Πυργί της Χίου σε γρήγορο δίσημο ρυθμό 2/4 και

ρυθμική συνοδεία . Χορευόταν τις απόκριες κυρίως και στους γάμους. Χορεύεται από τρία άτομα (γαμπρός, νύφη, κουμπάρος). Ο πρώτος χορευτής κρατά την γυναίκα με μαντήλι από το δεξί της χέρι και ο άλλος αγκαζέ από το αριστερό. Τα βήματα είναι πηδηχτά και εναλλάσσονται στο δεξί και αριστερό πόδι τα οποία κατευθύνονται προς τα εμπρός, πίσω πλάγια και δεξιά. Μια άλλη φιγούρα είναι ο σχηματισμός κύκλου και τα γρήγορα και πηδηχτά ημι-καθίσματα των χορευτών όχι όμως και της χορεύτριας, η οποία παραμένει όρθια. Οι δύο χορευτές ανταλλάσσουν θέσεις, αλλά και κατά την διάρκεια ενός και του ίδιου χορού αντικαθίστανται από άλλους χορευτές η γυναίκα όμως παραμένει στο κέντρο μέχρι το τέλος του χορού. Η ιστορία γύρω από το χορό, είναι ότι ο αρχηγός του Τρίο είναι ο μέλλον γαμπρός, ο οποίος έχει ταξιδέψει με συνεργό του (το τελευταίο πρόσωπο) για να κλέψουν τη μέλλουσα νύφη (στη μέση). Αυτή η πράξη βέβαια γίνεται το βράδυ και πρέπει να φύγουν γρήγορα από το χωριό φοβούμενοι μην καταλάβουν από την οικογένειά της τι έχει συμβαίνει(pyrgi.net).

Μπαγδατί

Μπαγδατί

♩ = 115

Chords: G, Dm, C, C, Dm, C

8 Dm G 1. Dm Dm Am Dm G C 2.

15 G G 1. C G Dm G 2.

22 G G G G G

27 G G G G G D.S. al Fine

33 G C Fine

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Οργανικός συρτός χορός σε 2/4 με δίμετρη ρυθμική συνοδεία

. Σύμφωνα με μαρτυρίες ντόπιων της Χίου, ο συγκεκριμένος χορός δεν είναι διαδεδομένος στο νησί και ειδικότερα στις νεότερες γενιές. Ο χορός λέγεται Μπαγδατί καθώς τον χόρευαν, σύμφωνα με τους ντόπιους, οι εργάτες όταν κατασκεύαζαν τους τοίχους από ξύλο. Έτσι λέγεται και αυτή η τεχνοτροπία «με μπαγδατί» στα παλαιότερα χρόνια. Χορεύεται σε κυκλική διάταξη από άνδρες με τα χέρια στους ώμους με τον πρωτοχορευτή να κάνει φιγούρες. Ο τρόπος που διανθίζεται είναι του ΝΤΟ διατονικός με βάση ΡΕ.

Σούστα Βολισσού

Σούστα Βολισσού

$\text{♩} = 100$

Am Am Am Am

5 2. Am G G5 G5

9 Am A A Am A

14 Am Dm Dm G

18 A Am G G

22 G Am Am Am

26 1. Am Am D 2.

30 G G Am Am

34 1. Am Am Am Am D 2.

38 G G Am A

42 D D A A D

46 1. D Dm Am Am Am A 2.

51 2. A A Gm A

54 Gm A A A

58 Am Am Am 1. Am 2. Am

63

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Οργανική αργή σούστα από την περιοχή της Χίου την Βολισσό. Αναδεικνύετε ο τρόπος του ΡΕ διατονικός σε Χρόα Α΄ με βάση ΛΑ. Η Βολισσιανή σούστα ή αλλιώς Αράπ

Σούστα είναι σε τετράσιμο ρυθμό με ρυθμική συνοδεία. Το όνομά του το πήρε από την ομώνυμη περιοχή της Χίου ή από έναν μελαγχρινό άνδρα που χόρευε πολύ καλά με το παρατσούκλι Αράπης εξ' ου και το δεύτερο όνομα «Αράπ Σούστα». Σύμφωνα με την παράδοση ο συγκεκριμένος χορός προβάλλει τη μάχη ενός πειρατή με έναν Βολισσιανό για την κατάκτηση της γυναίκας του. Χορεύεται ζευγαρωτά συνήθως από δύο άντρες ή πιο σπάνια από μια γυναίκα και έναν άντρα η οποία κρατάει στα δυο της χέρια ένα μαντήλι. Ο χορός έχει αυτοσχεδιαστικό χαρακτήρα πάνω σε μικρά βήματα, αργά και βαριά σουσταρίσματα (svarla.blogspot.com).

Συρτός φερέης

Φερέης

♩ = 95

Dm7

6 Dm Dm

12 1. 2. Dm 3

17 Dm7

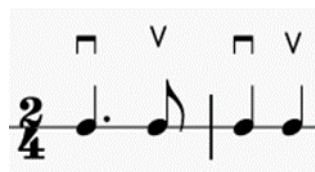
22 1. 2. Dm

27 1.

30 2. D.C. al Fine

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Συρτός οργανικός σκοπός σε ρυθμό 2/4 και σε τρόπο του ΡΕ διατονικός σε Χρόα Α΄

με βάση ΡΕ. Η ρυθμική συνοδεία που ακούγεται είναι . Ο χορός είναι μικτός καθώς, αποτελείται από άντρες και γυναίκες σε ζευγάρια κινούμενα ελεύθερα στο χώρο. Ο άντρας βρίσκεται πάντα μπροστά και οδηγεί τη γυναίκα. Επίσης, η θέση του άντρα συμβολίζει την κυριαρχία και την δύναμη καθώς, είναι αυτός που κατευθύνει το χορό. Το πιάσιμο των χεριών είναι από τις παλάμες, με χαλαρά λυγισμένους τους αγκώνες ή με μαντήλι (svarla.blogspot.com).

Νήσος Λήμνος

Γεωγραφικά Στοιχεία

Η Λήμνος είναι ένα νησί το οποίο βρίσκεται νοτιοδυτικά της Σαμοθράκης. Έχει 15.721 κατοίκους και η έκταση του είναι 476 τ.χλμ. Η σύνδεση του νησιού γίνεται με επιβατηγά και οχηματαγωγά πλοία σε πολλά γνωστά λιμάνια της Ελλάδας, όπως ο Πειραιάς η Λέσβος κ.α. Συνδέεται και αεροπορικώς με πόλεις, όπως η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη, κ.α. Το νησί περιλαμβάνει πλούσιες σε έκταση πεδιάδες καθώς και όμορφες θάλασσες. Οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με την κτηνοτροφία την αλιεία αλλά και την γεωργία (el.wikipedia.org)

Ιστορική Ανασκόπηση

Πρώτοι κάτοικοι του νησιού σύμφωνα με τον Όμηρο ήταν οι Σίντιες, οι οποίοι ήταν από την Θράκη και ασχολούνταν με την μεταλλουργία. Στο νησί οι κάτοικοι λάτρευαν τον Ήφαιστο κι έτσι ονόμασαν την μεγαλύτερη πόλη του νησιού Ηφαιστεία (el.wikipedia.org). Ο λόγος αυτής της λατρείας ήταν ότι στο νησί αυτό προσγειώθηκε ο θεός όταν ο Δίας το πέταξε από τον Όλυμπο επειδή ο Ήφαιστος πήρε το μέρος της μητέρας του, όταν εκείνη μάλωνε με τον Δία. Όλη μέρα έπεφτε ο Ήφαιστος και κατά τη δύση έπεσε στη Λήμνο. Οι κάτοικοι τον φρόντισαν αλλά ο θεός έμεινε κουτσός. Στα αρχαία χρόνια το ονόμαζαν Αιθαλία. Την αμπελοκαλλιέργεια την συνέδεσαν με τον

θεό Διόνυσο. Κατά την εποχή του χαλκού αναπτύχθηκε στο νησί ένας σπουδαίος πολιτισμός. Το νησί λεηλατήθηκε τον 5^ο αι. π.Χ. από τον στρατηγό Μιλτιάδη και εξαρτιόταν (κυρίως στην αρχαιότητα) από την Αθήνα. Το περίφημο άγαλμα της Λήμνιας Αθηνάς, έργο του Φειδία, αφιερώθηκε στην Ακρόπολη, ως ένδειξη ευγνωμοσύνης για την ενίσχυση που έλαβαν από την Αθήνα (Τα Ελληνικά Νησιά, Καρποδίνη-Δημητριάδη, 1989).

Μουσική παράδοση

Σε αντίθεση με την Λέσβο το ερευνητικό πεδίο των μουσικών πρακτικών της Λήμνου δεν είναι πλούσιο. Λίγα είναι τα μουσικά αποσπάσματα τα οποία διασώζονται μέχρι σήμερα και αυτό χάρη σε καταγραφές που έχουν γίνει από διάφορους ερευνητές. Στο νησί δημιουργήθηκαν δυο «κατηγορίες» μουσικών παραδόσεων, αν μπορούμε να το εκφράσουμε έτσι. Η πρώτη αναφέρεται ως «παλιά μουσική παράδοση» και η δεύτερη «μουσική παράδοση της Ανατολής». Η πρώτη κατηγορία συνδέεται με την αγροτική και κτηνοτροφική κουλτούρα την λεγόμενη «κεχαγιάδικη», όπως την αποκαλούσαν, η οποία διαμορφώθηκε πριν αλλά και κατά την διάρκεια των προσφυγικών εισροών. Η δεύτερη αποτελείται από πρόσφυγες της Μικράς Ασίας, της Θράκης, της Ίμβρου και της Τενέδου, που εγκαταστάθηκαν στην Λήμνο (1914-1922). Έπειτα ασκήθηκαν μουσικές επιρροές, όπως της κλασσικής μουσικής (βαλς, φοξ-τροτ, τάγκο), τα οποία είδη αποκαλούνταν ευρωπαϊκά στα νησιά του Β.Α. Αιγαίου. Η παλιά μουσική παράδοση συμπεριλαμβάνει φωνητικά τραγούδια και λίγους σκοπούς με συνοδεία λύρας και τσαμπούνας. Επίσης, η παλιά παράδοση χωρίζεται σε τραγούδια που εντάσσονται στο κύκλο του χρόνου, στον κύκλο της ζωής, στα αφηγηματικά τραγούδια και στα τραγούδια και τους σκοπούς του γλεντιού. Τέλος, αναφορικά με τη μουσική παράδοση της Ανατολής, τα τραγούδια και οι σκοποί προέρχονται κύρια από τα παράλια της Μικράς Ασίας. Τα όργανα που τα συνόδευαν, έπαιζαν μουσικοί οι οποίοι δημιούργησαν και τις πρώτες κομπανίες (Χτούρης & Παπαγεωργίου, 2009).

Τραγούδια και σκοποί

Πάτημα

Πάτημα

♩ = 120

F Dm

7 Dm G

14 G G G G G

21 G G G G G

30 1. 2. Fm G D.C.

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Είναι χορός που χορεύεται στην Λήμνο. Παλιότερα χορευόταν μόνο από άντρες σαν ένδειξη ανδρείας, σε κυκλικό σχήμα, οι οποίοι πιάνονταν μεταξύ τους από τους ώμους. Σταδιακά, με το πέρασμα του χρόνου άρχισαν να μπαίνουν και γυναίκες σιγά-σιγά στον χορό αυτό. Το όνομά του ο χορός το έχει πάρει από την κίνηση των χορευτών γιατί "πατάνε" έντονα τα πόδια τους πάνω στη γη καθώς χορεύουν. Χαρακτηριστικό του χορού είναι τα επιτόπου μικρά και γρήγορα βήματα και η φιγούρα της αναστροφής, όπου ο τελευταίος χορευτής χορεύοντας ελεύθερα πηγαίνει στην πρώτη θέση του κύκλου και γίνεται πρώτος(lea.gr). Είναι ένας δίσημος γρήγορος ρυθμός με ρυθμική

συνοδεία και σε Τρόπο του ΡΕ διατονικός με βάση ΡΕ (μέτρα 1-10) ενώ στην συνέχεια (μ. 11-36) γίνεται γύρισμα σε Τρόπο του ΡΕ διατονικός σε Χρόα Α' με βάση ΣΟΛ.

Κεχαγιάδικος

Κεχαγιάδικος

$\text{♩} = 120$

The musical score is written in 7/8 time with a tempo of 120 beats per minute. It consists of six staves of music. The first staff (measures 1-6) has chords G, Am, G, Am, G, Am, G, Am, G, Am, G, Am. The second staff (measures 7-12) has chords G, Am, Am, G, D, Am, G, D, Am, and ends with 'Fine'. The third staff (measures 13-19) has chords Am, Am, D, C, C, C, D, C. The fourth staff (measures 20-25) has chords Am, D, C, and a first ending (1.) with Am, followed by a second ending (2.) with Am, G. The fifth staff (measures 26-31) has chords C, D, G, and a first ending (1.) with C, D, Am, followed by a second ending (2.) with Am, C, Am, Am. The sixth staff (measures 32-33) has chords Am, Am, and ends with 'D.C. al Fine'.

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Τα τραγούδια που τον συνοδεύουν μιλούν για τη ζωή και τις περιπέτειες των κεχαγιάδων. Κεχαγιάδες στα χρόνια της τουρκοκρατίας ονομάζονταν οι ακτήμονες καλλιεργητές και κτηνοτρόφοι που εργάζονταν στα κτήματα και στα κοπάδια των πλούσιων γαιοκτημόνων. Είναι χορός που χορεύεται κυκλικά, με βηματισμό, πηδηχτά ανεξάρτητα ο ένας από τον άλλο με σηκωμένα χέρια, σε ρυθμό επτάσημο 7/8 μοιάζει με τον θεσσαλικό χορό τύπου μπεράτι και χωρίζεται σε 3+2+2. Έχει την πρώτη θέση στα πανηγύρια, καθώς και αυτός και το πάτημα είναι οι πιο διάσημοι και καθιερωμένοι

για το νησί (gnoristetinellada.gr). Η ρυθμική του συνοδεία είναι και σε τρόπο του ΡΕ διατονικός σε Χρόα Α' με βάση ΛΑ.

Κατσιβέλικος

Κατσιβέλικος

$\text{♩} = 115$

The musical score is written in 9/8 time with a tempo of 115 beats per minute. It consists of ten staves of music, each with a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The chords are indicated above the notes. The piece features a variety of rhythmic patterns, including eighth-note runs and quarter notes. There are first and second endings marked with '1. G' and '2. G' respectively.

Chords: C, Am, G, Gm

Measure numbers: 3, 7, 11, 14, 17, 21, 24, 27, 29

Endings: 1. G, 2. G

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Οργανικός σκοπός Καρσιλαμάς που χορεύετε από άντρες. Το όνομά του το πήρε από τον Κατσίβελο που ήταν ο σιδεράς και όταν πήγαιναν τσοπάνηδες να πεταλώσουν τα ζώα τους χορεύανε αυτόν τον Καρσιλαμά (Χτούρης & Παπαγεωργίου, 2009). Είναι σε

ρυθμό 9/8 που χωρίζεται σε 2+2+2+3, ρυθμική συνοδεία και σε τρόπο του ΝΤΟ διατονικός με βάση ΝΤΟ.

Τα τσ'μαντριανά κορίτσια

Τα Τσ'μαντριανά Κορίτσια

♩ = 90

1. Am G 2. Am G

6 D D G D 1. D G 2. D G Fine G

12 Am G G Am G G G

να κο ο ρί τσια στεί λα α νε α νά φο ο ρα α
 στον δε ε σπό τη και γυ υ ρεύ ουν πα ντρεί ει α α

17 Am Am G Am G Am

Κι 'ναι αι πα ρα πο νε ε μέ να τα α κου ουρ τσου ου δια

22 G D.C. al Fine

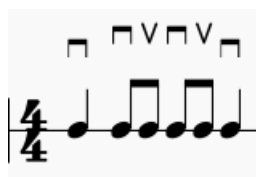
τα κα η μέ να

Ο δεσπότης απαντάει λάβετε υπομονή,
 να ρωτήσω να ξετάξω που 'ναι οι καλοί γαμπροί.
 Να ρωτήσω στα χωριά τον παπά κ' την παπαδιά,
 να ρωτήσω στα χωριά τον παπά κ' την παπαδιά.

Κάτω στη Μεγάλη Χώρα στου Ντουρά το μαγαζί,
 εκεί πάνε και συχνάζουν όλο διαλεχτοί γαμπροί.
 Τώρα πάνε και αλλού δίπλα μέσ' του Ψαριανού,
 τώρα πάνε και αλλού δίπλα μέσ' του Ψαριανού.

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Γυναικείος χορός που χορεύεται από νέα κορίτσια και σύμφωνα με τους στίχους του τραγουδιού τα νεαρά αυτά κορίτσια ψάχνουν τους «καλούς» γαμπρούς (gnoristetinellada.gr). Είναι συρτός χορός όμως η ιδιαιτερότητά του από τους υπόλοιπους κοινούς συρτούς είναι ότι τα βήματα σέρνονται προς τα μπρος αλλά και προς τα πίσω με τα χέρια πιασμένα κανονικά και τεντωμένα κάτω. Το τραγούδι είναι

σε 4/4 με ρυθμική συνοδεία

και σε τρόπο του ΝΤΟ διατονικός με

τονική ΣΟΛ.

Νήσος Σάμος

Γεωγραφικά Στοιχεία

Η Σάμος είναι νησί του ανατολικού Αιγαίου. Βρίσκεται στο κέντρο αυτού και ανατολικά του Ικαρίου πελάγους. Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 έχει 32.974 κατοίκους. Το νησί είναι σήμερα γνωστό για το γλυκό μοσχάτο κρασί του, την οργιώδη βλάστηση και τα τουριστικά αξιοθέατά του, αλλά και για τις προσωπικότητες που παρείχε στην ελληνική ιστορία, όπως τον Πυθαγόρα και τον φιλόσοφο Επίκουρο. Από όλα τα νησιά της Ελλάδας είναι εκείνο που βρίσκεται κοντινότερα στην Τουρκία, από την οποία τη χωρίζει το Στενό της Μυκάλης. Πρωτεύουσά της είναι το Κάτω Βαθύ, ενώ συμπρωτεύουσα το Καρλόβασι. Άλλοι σημαντικοί οικισμοί είναι το Βαθύ, η παλιά πρωτεύουσα του νησιού, Χώρα, το Πυθαγόρειο, ο Μαραθόκαμπος και το Κοκκάρι (el.wikipedia.org).

Ιστορική Ανασκόπηση

Στην αρχαιότητα το νησί ήταν γνωστό με διάφορα ονόματα, όπως Ανθεμίσ, Φυλλίς, Μελάνθεμος, Δρυούσα, Πυτιούσα Κυπαρισσία (el.wikipedia.org), ονόματα που οφείλονταν στην αφθονία των λουλουδιών και την πλούσια φυλλωσιά, τις πολλές

βελανιδιές, τα πεύκα και τα κυπαρίσσια. Την είπαν ακόμη, Παρθενοαρούσα, Παρθενία και Ιμβρασία προς τιμήν της θεάς Ήρας, προστάτιδας του νησιού και Υδρύλη, για τα πολλά νερά της. Πρώτοι κάτοικοι ήταν οι Κάρες και οι Λέλεγες, ενώ το 1000 π.Χ. έφθασαν Ίωνες άποικοι. Το νησί γνώρισε μεγάλη ακμή τον 6^ο και 5^ο αιώνα π.Χ. όταν την διακυβέρνηση του την ανέλαβε ο τύραννος Πολυκράτης. Κατά την διάρκεια των Περσικών πολέμων κατακτήθηκε από τους Πέρσες και αργότερα έγινε μέλος της Α' αθηναϊκής συμμαχίας. Το 440 π.Χ. αποστάτησε από την συμμαχία, οπότε οι Αθηναίοι επιτέθηκαν και ερήμωσαν το νησί. Η Σάμος κατά τη διάρκεια των αιώνων που ακολούθησαν την πτώση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας έχασε τον πληθυσμό της και για μία μεγάλη περίοδο παρέμεινε σχετικά έρημη. Λίγοι οικισμοί διατηρήθηκαν στις ορεινές περιοχές του Κέρκη και της Αμπέλου. Κατά τη διάρκεια της εποχής τη «ερήμωσης» στη Σάμο λειτούργησαν ναυπηγεία του τουρκικού στόλου. Το νησί ξανακατοικήθηκε τον 16^ο αιώνα χάρη σε ένα οθωμανικό πρόγραμμα εποίκισμού το οποίο έφερε κατοίκους από γειτονικά νησιά και από τη Μικρά Ασία. Συγκεκριμένα, με την άδεια του Σουλτάνου Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπή, μετά το 1550 οι Τούρκοι αποφασίζουν τον εποίκισμό του νησιού. Η παροχή προνομίων και η απαγόρευση εγκατάστασης μουσουλμάνων στο νησί δημιουργεί ελκυστικό κλίμα για την επιστροφή μεγάλου μέρους του πληθυσμού.

Ένα σημαντικό ιστορικό γεγονός διαδραματίστηκε στη Σάμο προς το τέλος της περιόδου της Τουρκοκρατίας και πριν την Έναρξη της Επανάστασης του 1821. Πρόκειται για το Κοινωνικό Κίνημα των «Καρμανιόλων». Η Σάμος κήρυξε την επανάσταση το βράδυ της 17^{ης} (Κυριακή του Θωμά) προς 18 Απριλίου 1821 με τον οπλαρχηγό Κωνσταντή Λαχανά. Αυτός, έχοντας μαζί του τον Γρηγόριο Σβορώνο, ανιψιό του υποπρόξενου της Ρωσίας, ήλθε με άλλους ενόπλους στο Βαθύ όπου επιτέθηκαν και σκότωσαν τους 18 Οθωμανούς που βρίσκονταν εκεί. Την επομένη, 18 Απριλίου, κήρυξε την επανάσταση στο Βαθύ. Μετά από εκκλησιαστική τελετή και με πανηγυρικές εκδηλώσεις υψώθηκε η σημαία της επανάστασης που έφερε ως σύμβολο την γλαύκα και τις λέξεις «Ελευθερία ή θάνατος». Η Σάμος ενσωματώθηκε στην Ελλάδα της 11 Νοεμβρίου του 1912. Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή του 1922 εγκαθίστανται στο νησί πολλές οικογένειες Μικρασιατών από τα απέναντι παράλια από περιοχές όπως τα Σώκια, τα Δωμάτια, το Κελεμπέσι, το Τσαγκλί. Ο συνολικός αριθμός προσφύγων που πέρασε στη Σάμο μέχρι το τέλος του 1922 ήταν 30.000. Ο αριθμός αυτών των ανθρώπων αντιστοιχεί σε 3.700 οικογένειες εκ των οποίων οι 1880 επιθυμούσαν να μείνουν στη Σάμο. Στην πλειοψηφία τους

επρόκειτο για αστούς επαγγελματίες που ασχολούνταν με τον καπνό (el.wikipedia.org). Οι τόποι όπου εγκαταστάθηκαν μόνιμα ήταν το Παλιόκαστρο, το Τηγάνι (Πυθαγόρειο), το Βαθύ και το Καρλόβασι. Κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου το νησί γνώρισε αρχικά Ιταλική κατοχή. Στο διάστημα αυτό αναπτύχθηκε ισχυρό κίνημα Εθνικής Αντίστασης. Μετά τη συνθηκολόγηση των Ιταλών η Σάμος έμεινε για δύο μήνες ελεύθερη και την εξουσία ανέλαβαν οι αντάρτες. Τον Νοέμβριο του 1943 οι Γερμανοί προχώρησαν σε σφοδρούς βομβαρδισμούς. Το νησί βρέθηκε κάτω από γερμανική διοίκηση μέχρι την απελευθέρωση της Ελλάδας.

Μουσικές Παραδόσεις

Από το 1834 μέχρι το 1912 πολιτικά η Σάμος χαρακτηρίζεται από το καθεστώς της ημιαυτόνομης Ηγεμονίας. Ειδικότερο, μετά το 1860 η Σάμος εισέρχεται σε μια περίοδο αστικής ανάπτυξης. Τα χαρακτηριστικά αυτής της περιόδου είναι η μεγάλη εμπορική και οικονομική πρόοδος και η διαμόρφωση μιας πλούσιας και καλλιεργημένης πνευματικά αστικής τάξης, στα δύο εμπορικά κέντρα του νησιού, το Βαθύ και το Καρλόβασι, που είχε άμεση σχέση με την αστική τάξη της Σμύρνης. Την εποχή αυτή έζησε στη Σάμο ο τοπικός λόγιος ο Επαμεινώνδας Σταματιάδης. Το 1887 εξέδωσε στο Ηγεμονικό Τυπογραφείο το πεντάτομο έργο 'Σαμιακά'. Στους τέσσερις πρώτους τόμους αναφέρεται στην ιστορία του νησιού, ενώ ο πέμπτος αναφέρεται στη λαογραφία. Ο Σταματιάδης, εκτός από την καταγραφή συγκεκριμένων τραγουδιών και εθίμων και τις αναφορές του σε όργανα, μας πληροφορεί και για το ρεπερτόριο των χορών της εποχής. Αυτοί ήταν: ο Σαμιώτικος, ο Πλατανιώτικος, ο Σμυρνιός, ο Συρτός ή Πολιτικός, η Σούστα ή Νησιώτικος, ο Μπαλός, ο Καλαματιανός, ο Καρπάθιος, ο Κρητικός, ο Τσάμικος, ο Αράπικος, ο Χασάπικος, ο Τούρκικος, ο Μπράφος ή Βλάχικος, ο Αρκουδιάρικος. Επίσης με την ίδρυση της Ιερατικής Σχολής Μαλαγαρίου, το 1875 καλλιεργήθηκε συστηματικά στη Σάμο η εκκλησιαστική μουσική, ενώ στα πλαίσια της αστικής ανάκαμψης του νησιού ιδρύονται προς το τέλος του 19ου αιώνα δύο φιλαρμονικές, στο Βαθύ και το Καρλόβασι.

Το 1912 με την ενσωμάτωση της Σάμου στο Ελληνικό κράτος, άλλαξε το σημείο αναφοράς των Σαμίων από τη Σμύρνη, στην Αθήνα. Αυτό βέβαια οριστικοποιήθηκε μετά τη μικρασιατική καταστροφή, το 1922. Από τότε και στο εξής οι Σαμιώτες μέσα από τα γραμμόφωνα, τα πικάπ και το ραδιόφωνο παρακολουθούν όλη την πορεία του ελληνικού τραγουδιού ρεμπέτικου, δημοτικού, ελαφρού, λαϊκού

αλλά και του ξένου, και προσαρμόζουν ανάλογα το ρεπερτόριο τους. Έτσι, φτάνουμε στη δεκαετία του 1950 που στα πανηγύρια παίζονταν: ευρωπαϊκά, βαλς, ταγκό, μαρς, ελαφρά τραγούδια και καντάδες, συρτά, καλαματιανά, μπάλοι, τσάμικα, κλέφτικα, απτάλικά, ζεϊμπέκικα, σμυρναίικα, ρεμπέτικα, μινόρια και αμανέδες κατά τις πρώτες πρωινές ώρες. Παράλληλα, κατά την περίοδο αυτή η χρήση της τσαμπούνας ολοένα και περιορίζεται μόνο κατά την περίοδο των απόκρεων, ενώ οι τραγουδιστοί χοροί στα χωριά, περιορίζονται μόνο στους γάμους και με το πέρασμα του χρόνου εγκαταλείπονται. Μια ιδιαίτερη πτυχή της μουσικής κατάστασης στη Σάμο κατά τη δεύτερη αυτή περίοδο αποτελεί η ίδρυση συλλόγων, όπως ο 'Φιλοτεχνικός Όμιλος Νέων' και ο 'Μουσικός Σύλλογος Σάμου' με σημαντική δράση στο χώρο της μουσικής. Σημαντικό ρόλο στην καλλιτεχνική αυτή κίνηση της εποχής, έπαιξαν και οι Καλτάκηδες, Μικρασιάτες μουσικοί εγκατεστημένοι μόνιμα στη Σάμο, άριστοι γνώστες της ευρωπαϊκής μουσικής. Μάλιστα, δημιούργησαν το 'Σαμιώτικο Κουαρτέτο' και το 1939 έκαναν περιοδεία με συναυλίες σε πόλεις της Μακεδονίας (el.wikipedia.org).

Τραγούδια και Σκοποί της Σάμου

Πλατανιώτικο νερό

Το Πλατανιώτικο Νερό

♩ = 90

6

Να χα νε ρό ο του ου Πλά τα α νου ου ου

10

Κρα α σί απ' τη η η Κο ο ο ο λό ο ο ο να α α

Να 'χα και την αγάπη μου να 'χα και την αγάπη μου,
να τη φιλώ στο στόμα να τη φιλώ στο στόμα.

Το πλατανιώτικο νερό το πλατανιώτικο νερό,
γιατρεύει κάθε πόνο γιατρεύει κάθε πόνο.

Κι όποιος το πει παντρεύεται κι όποιος το πει παντρεύεται,
Σαμιωτοπούλα μόνο Σαμιωτοπούλα μόνο.

Σαμιώτικο γλυκό κρασί σαμιώτικο γλυκό κρασί,
θα πω για να μεθύσω θα πω για να μεθύσω.

Στην ξενιτιά που βρίσκομαι στην ξενιτιά που βρίσκομαι,
να μη σε λησμονήσω να μη σε λησμονήσω.

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Είναι ένας συρτός χορός κυκλικός που χορεύετε σαν το λεγόμενο συρτό στα δύο. Ο εθνομουσικολόγος και καθηγητής κύριος Λάμπρος Λιάβας αναφέρεται την εκπομπή του «Το Αλάτι της Γης» που προβλήθηκε στις 23 Ιουνίου 2019, ότι αποτελεί τραγούδι της ξενιτιάς γιατί στο νησί λένε ότι κάποιος ξενιτεμένος Σαμιώτης αναπολούσε διάφορες περιοχές του νησιού, καθώς και την αγαπημένη του που την άφησε πίσω, όταν ο ίδιος ξενιτεύτηκε. Ένας τετράσημος ρυθμός με ρυθμική συνοδεία

και σε Τρόπο του ΝΤΟ διατονικός με βάση ΦΑ

Παγώνδα

Παγώνδα

♩ = 100

C G C C

6 G C C 3X C D.C. al Fine

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Οργανικό συρτός που παίρνει τ' όνομά του από το ομώνυμο χωριό Παγώνδα της Σάμου. Δεν υπάρχουν διασωζόμενες πληροφορίες σχετικά με την ιστορία του συγκεκριμένου σκοπού καθώς, ούτε μαρτυρίες από ντόπιους του νησιού. Αυτό που γνωρίζουμε μέσα από την εκπομπή «Αλάτι της Γης» είναι ότι χορεύετε όπως και όλοι οι συρτοί στα δύο σε κυκλική διάταξη των χορευτών, με τα χέρια πιασμένα στις παλάμες και με τους αγκώνες να σχηματίζουν σχήμα W κάνοντας φιγούρες και περάσματα σε σχέση με το

κύκλο που σχηματίζετε. Ρυθμικά είναι ένας δίσημος ρυθμός με συνοδεία και σε τρόπο του ΝΤΟ διατονικός με βάση ΝΤΟ.

Νυφιάτικος

Νυφιάτικος

$\text{♩} = 90$

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

Ση με ρα γά ά μο ος γί ί νε ε ται αι αι
Ση με ρα πα α νη η γυ υ υ ρι ι ι ι Ση με ρα 'πο ο χω ω ρι ι ζε ε ται αι αι
Η κο ρη απο' ο το ον κυ υ ρη η η η η η

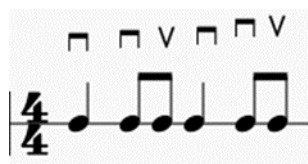
Σήμερα γάμος γίνεται σήμερα πατινάδα
σήμερα αποχωρίζεται η κόρη από την μάνα

Μαύρα μάτια μαύρα μάτια και μεγάλα
Ζυμωμένα με το γάλα

Χορεύει η νύφη κι ο γαμπρός χορεύει και ο κουμπάρος
Χορεύουν τα συμπεθεριά και νοστιμίζει ο γάμος

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Τραγούδι του γάμου που παίρνει το όνομά του έτσι επειδή παίζεται πάντα πρώτος στο γαμήλιο γλέντι. Οι στίχοι του κομματιού ποικίλουν από την κάθε ορχήστρα αλλά με κυριότερους να είναι οι παραπάνω. Στην τηλεοπτική εκπομπή «Κάθε Τόπος και το Τραγούδι του» σε παρουσίαση του κύριου Γιώργη Μελίκη, χορεύτρια από την Σάμο αναλύει ότι στην αρχή του χορού το ζευγάρι οδηγούσε τον χορό και τον κύκλο. Στην συνέχεια του τραγουδιού το ζευγάρι έφευγε από τον κύκλο και καθόταν στο κέντρο και χόρευε. Ένας κλασικός συρτός της Σάμου σε 4/4 με ρυθμική συνοδεία

και σε τρόπο του ΡΕ διατονικός σε Χρόα Α' με βάση ΛΑ.

Βασιώτικος

Βασιώτικος

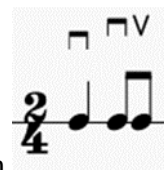
♩ = 100

C F C C C C Dm C C F C C

7 C C Dm C Fine G G G G G C D.C. al Fine G

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Οργανικός σκοπός από την περιοχή Παγώνδα της Σάμου. Πλέον σπάνια ακούγεται και παίζεται μπορούμε να πούμε και σχεδόν καθόλου επίσης, στο συγκεκριμένο σκοπό δεν μπορούμε να βρούμε μαρτυρίες ντόπιων, καταγραφές και γενικότερα πληροφορίες καθώς λόγω της παλαιότητας του δεν έχει διασωθεί κάτι παρά μόνο η συγκεκριμένη εκτέλεση και ηχογράφηση. Παρόλα αυτά πρόκειται για έναν συρτό χορό όπως και ο

χορός Παγώνδα σε δίσημο ρυθμό, με ρυθμική συνοδεία κατά προσέγγιση μπορούμε να υποθέσουμε καθώς δεν ακούγετε καθαρά από την ηχογράφηση που διαθέτουμε και δεν υπάρχει και κάποια άλλη εκτέλεση για να κρίνουμε με πιο αξιοπιστία. Επίσης είναι σε τρόπο του ΝΤΟ διατονικός με βάση ΝΤΟ.

Νήσος Ικαρία

Γεωγραφικά Στοιχεία

Η Ικαρία είναι ένα από τα μεγαλύτερα νησιά του ανατολικού Αιγαίου. Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 8.423 κατοίκους. Το όνομά της, το πήρε από τον γιο του Δαιδάλου, Ίκαρο, ο οποίος σύμφωνα με τον μύθο ξεβράστηκε στις ακτές αυτού του νησιού. Το νερό που υπάρχει σε αφθονία και σ' αυτό οφείλεται η βλάστηση που το καλύπτει. Ένα φράγμα έχει κατασκευαστεί στο Πέζι για συγκράτηση των υδάτων και ύδρευση του νησιού. Στα δυτικά βρίσκεται το δάσος του Ράντη, ένα από τα σπανιότερα χαρακτηριστικά μεσογειακά προϊστορικά δάση. Υπάρχουν σπάνια και μοναδικά είδη ζώων στο νησί, όπως η σαύρα «κορκόφυλας», αλλά και ιδιαίτερη χλωρίδα. Εκτός από συνηθισμένα ζώα, χαρακτηριστικά είναι τα ημιάγρια κατσίκια ελευθέρως βοσκής, τα οποία συναντώνται παντού διαταράσσοντας την χλωρίδα του νησιού με την υπερβόσκηση. Το κλίμα της Ικαρίας είναι ξηρό και σχετικά θερμό το καλοκαίρι με υγρούς και ήπιους χειμώνες (el.wikipedia.org).

Ιστορική Ανασκόπηση

Η Ικαρία στην αρχαιότητα ήταν γνωστή με τα ονόματα Μάκρις, Δολίχη, Ιχθυόεσσα, Ίκαρος και Ικαρία, το οποίο επικράτησε. Κατά την μυθολογία στο νησί πνίγηκε και ενταφιάστηκε ο Ίκαρος για αυτό και ονομάστηκε Ικάριο πέλαγος. Στα μέσα περίπου του 8^{ου} αιώνα Ίωνες από τα παράλια της Μικράς Ασίας εγκαταστάθηκαν στο νησί. Μετά τον 4^ο αιώνα π.Χ. οι πληροφορίες για το νησί είναι λίγες. Κατά την βυζαντινή περίοδο το νησί χρησιμοποιούνταν σαν τόπος εξορίας για τα μέλη των αυτοκρατόρων. Επίσης το 1567 κατακτήθηκε από τους Τούρκους και έπειτα το 1912 απελευθερώθηκε και ενσωματώθηκε με την Ελλάδα. Χαρακτηριστική απασχόληση των Ικαριωτών, από τα τέλη του 19ου αιώνα μέχρι και τα μέσα του 20ού αιώνα, ήταν η παραγωγή και εμπορία ξυλοκάρβουνου. Ικαριώτες ταξίδευαν κατά ομάδες για μήνες αρχικά στην Μικρά Ασία και μετά το 1922 σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας για τον σκοπό αυτό. Στη συνέχεια η μεγάλη μετανάστευση, κυρίως στις Η.Π.Α., και η ναυτολόγηση των κατοίκων περιόρισε και τελικά μηδένισε τη δραστηριότητα αυτή. Η ποιότητα ζωής βελτιώθηκε σημαντικά μετά από το 1960, όταν η Ελληνική Κυβέρνηση ξεκίνησε να επενδύει στην υποδομή των νησιών προκειμένου να προωθηθεί ο τουρισμός, Ακόμα και τώρα όμως, η Ικαρία θεωρείται από τα «ξεχασμένα» νησιά και οι ντόπιοι βασίζονται στα έσοδα που έχουν από τις διάφορες εκδηλώσεις για τη βελτίωση της τοπικής υποδομής. Τέλος, η Ικαρία αποτελεί πλέον έναν από τους δημοφιλέστερους εναλλακτικούς καλοκαιρινούς προορισμούς, όσον αφορά το νησιωτικό τουρισμό στην Ελλάδα (Τα Ελληνικά Νησιά, Καρποδίνη-Δημητριάδη, 1989).

Μουσικές Παραδόσεις

Είναι ένα νησί αρκετά μακριά από την ηπειρωτική Ελλάδα και η απομόνωση του κατά τον Μεσαίωνα συντέλεσε στο να διατηρηθούν πολλά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, όπως η αρχαϊζουσα γλώσσα και πολλά έθιμα. Οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με τη ναυτιλία, ή με τοπικά επαγγέλματα. Οι δεσμοί μεταξύ τους είναι στενοί και φημίζονται για το ότι δε συνηθίζουν να παίρνουν τα πράγματα πολύ σοβαρά. Από τους κατοίκους χρησιμοποιείται η έκφραση «το Ικαριώτικο ραχάτι» που σηματοδοτεί τους αργούς ρυθμούς με τους οποίους κυλά η ζωή, αυτό το γνώρισμα συναντιέται σε πολλές περιοχές της Ικαρίας. Ένα άλλο αξιοσημείωτο γεγονός για τους κατοίκους είναι το υψηλό προσδόκιμο ζωής, το οποίο φτάνει τα 88 έτη και είναι το μεγαλύτερο προσδόκιμο ζωής για τα ελληνικά δεδομένα, ξεπερνώντας το μέσο όρο 79 της χώρας.

Ερευνητές θεωρούν ως λόγο τον υγιεινό τρόπο ζωής και την έλλειψη άγχους, χαρακτηριστική είναι η λαϊκή φράση «*Άγχος και τλαιπωρία δε χωρούν στην Ικαρία*». Ιδιαίτερα γνωστός στο πανελλήνιο είναι ο Ικαριώτικος χορός που χορεύεται στα τοπικά πανηγύρια, από τα οποία ευρέως γνωστό είναι της Αγίας Μαρίνας στο χωριό Αρέθουσα, την ημέρα της απελευθέρωσης του νησιού, στις 17 Ιουλίου. Τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια τάση αναβίωσης των πανηγυριών με τη συμμετοχή της νεολαίας αλλά και των επισκεπτών του νησιού τα καλοκαίρια, καθώς είναι ένα από τα στοιχεία της ιδιοτυπίας των ντόπιων. Στα πανηγύρια, οι διοργανωτές είναι όλοι εθελοντές του χωριού που μαγειρεύουν (βραστό και ψητό κατσίκι, πατάτες, σαλάτες, κλπ.), σερβίρουν, ενώ η ορχήστρα με κυρίαρχο το βιολί δίνει ιδιαίτερη έμφαση στον Ικαριώτικο χορό. Το δυνατό κόκκινο Ικαριώτικο κρασί συμβάλλει ώστε τα πανηγύρια να έχουν πολύ κέφι και να διαρκούν όλο το βράδυ. Όλα αυτά συνιστούν πρωτοτυπίες στον Ελλαδικό χώρο κάνοντας τα πανηγύρια της Ικαρίας μοναδικά (el.wikipedia.org).

Τραγούδια και Σκοποί της Ικαρίας
Κουρσάρικος

Κουρσάρικος

♩ = 110

Chords: % Dm, Dm, C, Dm, Dm, C

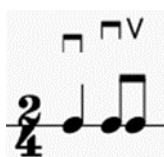
9 Dm7, Dm, C, Dm7, 1. Dm, C, 2. Dm, C

Fine D.S. al Fine

Detailed description: The musical score is written on two staves in 2/4 time with a tempo of 110. The key signature has one flat (B-flat). The first staff contains the main melody, starting with a half note G4, followed by quarter notes A4, B4, and A4. The second staff continues with eighth notes G4, A4, B4, A4, G4, F4, E4, D4, and a final quarter note C4. The second staff begins with a repeat sign and a measure rest (9). The melody continues with eighth notes G4, A4, B4, A4, G4, F4, E4, D4, and a final quarter note C4. The score includes two first endings (1.) and two second endings (2.), both leading to a final quarter note C4. The piece concludes with 'Fine' and 'D.S. al Fine'.

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Παραδοσιακός χορός που σε παραλλαγές συναντάται σε αρκετά νησιά του Αιγαίου αλλά συγκεκριμένα από τους Φούρνους Ικαρίας ονομάζεται επίσης και Κουρσώτικος. Η ονομασία του συνδέεται με την προφορική παράδοση σχετικά με την ιστορία του νησιού. Ανάμεσα στη Σάμο, την Ικαρία και την Πάτμο βρίσκονται οι Φούρνοι, που ονομάζονται επίσης, Κορσεοί. Στη λαϊκή συνείδηση όμως παραπέμπει περισσότερο στα ομόηχα «κουρσάροι» και «κούρσεμα». Ενδιαφέρουσα πληροφορία είναι ότι στις ΗΠΑ ο σύλλογος των γυναικών που κατάγονται από τους Φούρνους έχει την επωνυμία «Οι θυγατέρες του Κουρσάρου». (domnasamiou.gr)

Δίσημος ρυθμός με ρυθμική συνοδεία και σε τρόπο του ΡΕ διατονικός σε Χρόα Α' με βάση ΡΕ. Χορεύεται σε ανοιχτό κύκλο με τα χέρια σταυρωτά αλλά πλέον οι νέοι έχουν τα χέρια τους στους ώμους. Τα βήματα είναι αργά και μικρά με φορά προς το κέντρο και δεξιόστροφα επίσης τα συγκεκριμένα βήματα μπαίνουν και στην αρχή του Ικαριώτικου σαν εισαγωγή στον βασικό χορό.

Συμπεθέρα

Συμπεθέρα

♩ = 80

Dm Gm Dm Gm C

10 C C ¹Dm G ²Dm

Δώσ' του δώσ' του δώσ' του πέρα δώσ' του φουστανιού αέρα,
δώστε του για να πρεπίσει κι ο χορός να νοστιμίσει.

Νάτος έρχεται από πέρα δώσ' του φουστανιού σου αέρα,
δώσ' του δώσ' του και ας πάει τούτη η γης θα μας εφάει.

Τούτη η γης που την πατούμε ούλοι μέσα θε να μπορούμε,
τούτη η γης με τα χορτάρια τρώει νιους και παλικάρια.

Που θα πάμε συμπεθέρα στον γιαλό για στον αθέρα,
στο γιαλό θε να βραχούμε στο βουνό θε να χαθούμε.

Πέρα στον πλατύ αθέρα έχασα μια μπουζουνιέρα,
φύσ' αγέρα φύσ' αγέρα για να βρω τη μπουζουνιέρα.

Πέρα στου χωριού τη βρύση τον Καριώτικο έχω στήσει,
και χορεύουν κοπελούδια σαν τα δροσερά λουλούδια.

Τον Καριώτικο χορό πως τον αγαπώ εγώ,
τον Καριώτικο χορεύω κι όσο (νι)μπορώ σαρτεύω.

Χόρευ(γ)ε καημένη γραι' στων παιδιών μας τις χαρές,
δες και με καημένε γέρο πως πηδώ και πως σαρτεύω.

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Σύμφωνα με την τηλεοπτική εκπομπή «Το Αλάτι της Γης» σε επιμέλεια του Λάμπρου Λιάβα, αναφέρεται ότι ο Ικαριώτικος χορός ή λεγόμενος τσαμουριώτικος (οργανικός) αλλά στη νεότερη εποχή, με την είσοδο της δισκογραφίας εντάχθηκαν διάφοροι στίχοι με πιο γνωστούς στο νησί αυτούς του συγκεκριμένου τραγουδιού «Συμπεθέρα». Δίσημος αργός ρυθμός σε τρόπο του ΡΕ διατονικός σε Χρόα Α΄ με βάση ΡΕ και με

ρυθμική συνοδεία . Χορεύετε με τα χέρια στους ώμους από άντρες και γυναίκες σε ανοιχτή κυκλική διάταξη και τα βήματα είναι αργά προς μέτρια ταχύτητα και χοροπηδητά.

Ικαριώτικος-Ραχιώτικος

$\text{♩} = 130$ Am Am Am Dm Am

8 Dm 1. Am 2. Dm Am Am

15 Am Am Am Am Dm Am

22 Am 2. Dm Am Am Am

28 G Am Am Am Am Dm Am Dm

35 Am Am Am Em Em Em7 Em Em Bm

44 Bm Bm Bm 1. 2.

50 Em Em Em Em Em Em

56 Em Em Am Am Am Am Am

62 Am Am Am Am Am Am

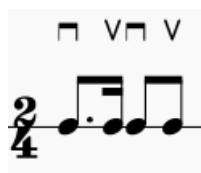
68 Am G Am Am Am Am Am

75 Am Am Am Am Am Am

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Χορεύετε από άντρες και γυναίκες σε ανοιχτό κύκλο σε ολόκληρο το νησί καθώς μπορούμε να πούμε ότι είναι η εθνική ταυτότητα του νησιού αυτός ο χορός και η μελωδία. Παρ' όλο που ανήκει στη γενική κατηγορία των συρτών χορών, είναι αξιοσημείωτο ότι τα βήματα, το ρυθμό και τη μουσική του δεν τα συναντάμε πουθενά αλλού. Ο κάθε ντόπιος όπου κι αν βρίσκεται αισθάνεται την ανάγκη να χορέψει τον Ικαριώτικο του βάζοντας το δικό του προσωπικό στοιχείο. Η ονομασία του ανάλογα με τη μελωδία και την περιοχή διαφέρει. Έτσι έχουμε τον Περμαρίτικο από την Πέρα μεριά, τον Παπιστάνικο που μιμείται τη λύρα, τον Ραχιώτικο από την Ραχιά και τον Τσαμούρικο. Σύμφωνα με την παράδοση τον Ικαριώτικο σε κάποιες περιπτώσεις τον χόρευαν σκυφτά. Λέγεται, πως ο σκυφτός όπου οι χορευτές έσκυβαν, ξεκινάει από το γεγονός ότι τα σπίτια ήταν χαμηλοτάβανα και οι άνθρωποι συχνά λόγω των πειρατικών επιδρομών για να μην κάνουν αισθητή και έκδηλη την παρουσία τους δεν χόρευαν στην ύπαιθρο αλλά μέσα στα σπίτια. Έτσι έσκυβαν ώστε να μην χτυπάνε στα δοκάρια του σπιτιού (laikoergastiri.gr). Ο συγκεκριμένος χορός αποτελείται από δύο χορευτικά μοτίβα, το πρώτο περιέχει αργά-σιγανά βήματα βασισμένα πάνω στο χορό «συρτό στα τρία» και το δεύτερο που είναι το κύριο μέρος του χορού εμπεριέχει πιο ζωνρά και αέρινα βήματα. Σήμερα χορεύετε με τα χέρια στους ώμους ενώ παλιότερα ήταν σταυρωτά. Είναι ένας αργός προς μέτριος δίσημος ρυθμός και η μελωδική κατασκευή του είναι πιο πολύ αυτοσχεδιαστική ανάλογα με το οργανοπαίχτη πάνω σε μία βασική μελωδική γραμμή, επιλέχτηκε η συγκεκριμένη εκτέλεση διότι πιστεύω ότι εμπίπτει περισσότερο πάνω στην βασική μελωδία. Η ρυθμική του συνοδεία είναι

και σε τρόπο του ΡΕ διατονικός με βάση ΛΑ στα μέτρα 1-37 και σε τρόπο του ΡΕ χρώας Α' με βάση ΜΙ στα μέτρα 38-56 για αν ξαναγυρίσει στη βάση ΛΑ και να κλείσει τον οργανικό αυτό σκοπό.

Στου Πάπα το Μπουγάζι

Στου Πάπα το Μπουγάζι

$\text{♩} = 90$

Dm Dm Dm Dm Dm

6 Dm A 1. Dm 2. Dm Dm
Στου Πά πα το ομπουου

11 Dm Dm Dm Dm Dm Dm
γά α α ζι κά τω στην Ι ι κα ριά

18 Dm Dm Bb A
μπρα τσέ ρα κι νδου νεύ ει πα να για α μου μ'ο ό λη τη σι ι ρμα α για μπρα

23 Dm Dm Dm Dm D.C.
τσέ ρα κι νδου νεύ ει πα να για α μου μ'ο ό λη τη σι ι ρμα α για

Στου Πάπα το μπουγάζι, κάτω στην Ικαριά
μπρατσέρα κινδυνεύει, Παναγιά μου, μ' όλη τη σιρμαγιά.

Γυρίζει τριγυρίζει λιμάνι για να βρει
στα κύματα παλεύει, Παναγιά μου, ν' αράξει δεν μπορεί.

Δε θέλω τη μπρατσέρα ούτε τη σιρμαγιά
μα θέλω τους λεβέντες, Παναγιά μου, που `ναι από την Ικαριά.

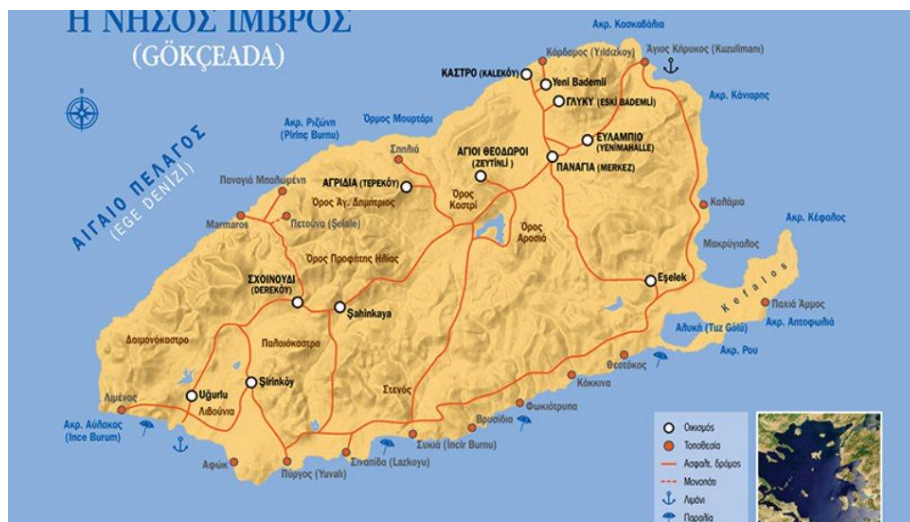
Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Σύμφωνα με την τηλεοπτική εκπομπή «Το Αλάτι της Γης» που προβλήθηκε στις 7 Αυγούστου 2016, σε επιμέλεια του εθνομουσικολόγου και καθηγητή Λάμπρο Λιάβα, αναφέρεται ότι το συγκεκριμένο συρτό τετράσιμο τραγούδι, έχει εμφανές στοιχείο ότι είναι ακριβώς το ίδιο τραγούδι «Από Ξένο Τόπο» από την Μικρά Ασία. Γενικότερα για το συγκεκριμένο τραγούδι δεν είμαστε βέβαιοι από που προέρχεται καθώς το συναντάμε και σε άλλες χώρες με την ίδια μουσική αλλά διαφορετικά λόγια και στίχο. Στην συγκεκριμένη εκτέλεση έχουμε λόγια που μιλούν για την Ικαρία. Ένας κλασικός νησιώτικος συρτός σε κυκλική διάταξη και σε μέτρια ταχύτητα με ρυθμική συνοδεία

. Είναι σε τρόπο του ΡΕ διατονικός με βάση ΡΕ.

Νήσος Ίμβρος

Γεωγραφικά Στοιχεία

Η Ίμβρος, παλαιότερη τουρκική ονομασία: *İmroz*, σήμερα στα Τουρκικά: *Gökçeada*, είναι νησί του Αιγαίου, το οποίο ανήκει στην Τουρκία και διοικητικά στη νομαρχία του Τσανάκκαλε. Βρίσκεται στο βόρειο Αιγαίο, στην είσοδο του Ελλησπόντου. Έχει πληθυσμό 8.644 κατοίκων (2014), εκ των οποίων περίπου 700 είναι Έλληνες (el.wikipedia.org). Οι κύριες ασχολίες των κατοίκων είναι η κτηνοτροφία, η αλιεία, η μελισσοκομική, η καλλιέργεια σιτηρών/ελαιόδενδρων και ο τουρισμός. Το νησί φημίζεται επίσης για τα αμπέλια του και το εκλεκτό κρασί του.

Ιστορική Ανασκόπηση

Αρχικοί κάτοικοι του νησιού ήταν οι Πελασγοί, σύμφωνα με τον Ηρόδοτο. Το όνομα θεωρείται ότι το πήρε από την τοπική καρική θεότητα Ίμβραμος που λατρευόταν στο νησί. Αργότερα ανήκε, μαζί με τη γειτονική Λήμνο, στην Αθηναϊκή Συμπολιτεία. Μετά τη ναυμαχία της Σαλαμίνας, ο Μιλτιάδης κατέκτησε το νησί. Οι Αθηναίοι ίδρυσαν εκεί αποικία περί το 450 π.Χ., την οποία διατήρησαν τους επόμενους 6 αιώνες. Κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου, το 100% του πληθυσμού του νησιού, δηλαδή περίπου 8.000, ήταν Έλληνες. Λόγω της στρατηγικής θέσης της δίπλα

στα Δαρδανέλια, η Ίμβρος παρέμεινε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, μαζί με την Τένεδο, σε αντίθεση με τα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου, που παραχωρήθηκαν στην Ελλάδα. Το 1920, η Συνθήκη των Σερβών παραχωρούσε τα δυο νησιά στην Ελλάδα. Μετά όμως την ήττα των Ελλήνων στη Μικρά Ασία και τη Μικρασιατική καταστροφή, η Συνθήκη της Λοζάνης έδωσε τα δύο νησιά στην Τουρκία, διάδοχο πλέον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η ίδια συνθήκη όμως εξαιρέσε τους Έλληνες κατοίκους των δύο νησιών από την ανταλλαγή των πληθυσμών που ακολούθησε, και προέβλεψε γι' αυτούς εκτενή αυτονομία, όρος όμως που στη συνέχεια καταπατήθηκε ευρέως (protothema.gr). Το 1926, ο νέος Αστικός Κώδικας της Τουρκίας ανακάλεσε όλα τα δικαιώματα των μειονοτήτων, μεταξύ αυτών και των κατοίκων της Ίμβρου, κατά παράβαση της Συνθήκης της Λοζάνης. Ο Νόμος του 1927 απαγόρευσε τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στα σχολεία. Η πρόβλεψη για ύπαρξη τοπικής αστυνομίας, ελεγχόμενης από την ελληνική μειονότητα στο νησί, δεν εφαρμόστηκε ποτέ. Η Ίμβρος ονομάστηκε Gökçeada (Γκιοκτσεάντα) και έλαβε χώρα εκτεταμένος εποικισμός από την ενδοχώρα της Τουρκίας, με σκοπό την αλλοίωση της πληθυσμιακής σύνθεσης. Ιδιοκτησίες Ελλήνων απαλλοτριώθηκαν, με την επίκληση λόγων ασφαλείας, σε εξευτελιστικές τιμές. Η κλιμάκωση της έντασης στην Κύπρο τη δεκαετία του 1960, επέφερε ακόμη μεγαλύτερη χειροτέρευση των συνθηκών διαβίωσης των Ελλήνων στο νησί. Η εγκατάσταση μιας "ανοικτής φυλακής" δίπλα στο χωριό Σχοινούδι για βαρυποινίτες από το εσωτερικό της χώρας, αύξησε τον τρόπο του ελληνικού πληθυσμού και επέτεινε το φαινόμενο της μετανάστευσης. Σήμερα, οι Έλληνες στην Ίμβρο δεν είναι πάνω από 135, στην πλειοψηφία τους γέροντες. Η "ανοικτή αγροτική φυλακή" χτίστηκε στο χωριό Σιρίνκιοϊ, κοντά στο Σχοινούδι, το οποίο ήταν από τα μεγαλύτερα χωριά της Ίμβρου και των Βαλκανίων, και σήμερα αποτελεί ένα από τα πιο ερειπωμένα χωριά στο νησί. Όλα τα ελληνικά χωριά στην Ίμβρο έχουν χαρακτηριστεί ως διατηρητέα από την τουρκική κυβέρνηση. Έτσι, όποιος Ίμβριος θέλει να επισκευάσει το σπίτι του, θα πρέπει να το αναπαλαιώσει όπως ακριβώς ήταν αρχικά. Οι Ίμβριοι που δεν έχουν την τουρκική υπηκοότητα δεν μπορούν να κληρονομήσουν περιουσία στην Ίμβρο. Αυτό αποτελεί πρόβλημα κυρίως στην περίπτωση των Ελλήνων Ίμβριών ανδρών που δεν έχουν υπηρετήσει στον τουρκικό στρατό. Επίσης, κανένας ξένος υπήκοος, δηλαδή χωρίς τουρκική υπηκοότητα π.χ. Έλληνας, Ολλανδός, Αμερικανός κλπ, δεν μπορεί να αγοράσει σπίτι στην Ίμβρο, γιατί ολόκληρο το νησί θεωρείται παραμεθόριος περιοχή. Όλοι αυτοί οι περιορισμοί (διατηρητέα σπίτια, τουρκική υπηκοότητα) αποτελούν εμπόδια στους Έλληνες

Ιμβρίους που θέλουν να επισκευάσουν/κληρονομήσουν τα σπίτια τους. Όταν δεν υπάρχει κληρονόμος ο οποίος διαθέτει τούρκικη υπηκοότητα, η περιουσία μετά το θάνατο του ιδιοκτήτη περνάει στο τουρκικό δημόσιο. Αυτό ακριβώς συνέβη με τις περιουσίες περίπου 26 Ελλήνων τη χρονική περίοδο από το 1993 μέχρι το 2011 (imvrosisland.org).

Μουσικές Παραδόσεις

Μεγάλη γιορτή και μέρα για το νησί είναι η μέρα της Κοίμησης της Θεοτόκου (15 Αυγούστου). Γίνεται μεγάλο πανηγύρι κατά τη διάρκεια του οποίου η Ίμβρος και τα χωριά γεμίζουν από Έλληνες Ίμβριους από το εξωτερικό και από την Ελλάδα.

Στα χωριά της Ίμβρου ήταν πολύ αφοσιωμένοι την πρώτη μέρα του χρόνου σε ότι έκαναν, καθώς υπήρχε η προκατάληψη πώς ότι γίνει εκείνη τη μέρα θα συμβαίνει όλο το χρόνο. Στο χωριό μου το Σχοινούδι, έπρεπε ο νοικοκύρης να κάνει πρώτος ποδαρικό στο σπίτι του και έπειτα οι φίλοι και γνωστοί. Ως ποδαρικό χρησιμοποιούσαν μια πέτρα από τις στέγες των σπιτιών και τη σταύρωναν τρεις φορές. Στη συνέχεια μόλις έμπαιναν στο σπίτι, πέταγαν την πέτρα με δύναμη λέγοντας την ευχή: *«Όπως η πέτρα είναι βρυσμένη έτσι και το σπιτικό να σκεπαστεί με τ' αγαθά που να 'ναι στέρεα και σίγουρα σαν τα βρύα στην πέτρα»*. (Νταλντάς, 1982).

Ένα ακόμα έθιμο που έχει επικρατήσει ακόμα και σήμερα είναι αυτό της φωτιάς (Φανός). Όλοι οι νέοι περίμεναν με χαρά την τελευταία μέρα του Ιουλίου (31 Ιουλίου) καθώς, παραμονή της νηστείας του Δεκαπενταύγουστου γινόταν ο λεγόμενος φανός. Οι προετοιμασίες άρχιζαν μέρες πριν γιατί έπρεπε να μαζέψουν τ' απαραίτητα για τη φωτιά (χόρτα, αγκαθωτούς θάμνους, καλαμίες και κλαδιά δέντρων). Η κάθε γειτονιά έφτιαχνε το δικό της φανό, όμως μερικοί κρυφά τη νύχτα έκλεβαν τα προσανάματα, γιατί ήθελαν ο δικός τους είναι πιο μεγάλος. Έτσι, το βράδυ με το άναμμα της φωτιάς, άρχιζαν να πηδούν ο ένας πίσω απ' τον άλλον, λέγοντας παράλληλα και το δίστιχο *«Άχ' στου κι αράχστου*

κάτ' απ' μ' ίβρεις να μ' αφήσ'»

Το πέραςμα πάνω απ' τη φωτιά είχε την έννοια του εξαγνισμού και της κάθαρσης γιατί απ' την 1η Αυγούστου ξεκινούσε η νηστεία του Δεκαπενταύγουστου για όλους. (Μούτσος Παναγιώτης)

Ένα άλλο διαφορετικό έθιμο ήταν των τεσσαράκοντα μαρτύρων το οποίο γιορτάζονταν στις 9 Μαρτίου. Χαρακτηριστικό της ημέρας ήταν το άναμμα των καντηλιών σε όσες περισσότερες εκκλησιές, αν ήταν δυνατόν σε 40. Την ίδια μέρα φτιάχναν και τα ανιβατούρια με αλεύρι και προζύμι όπως τους σημερινούς λουκουμάδες. Σύμφωνα με το έθιμο έπρεπε 40 να φάνε και 40 να μοιράσουν λέγοντας, «40 φάγι, 40 πιες, 40 δώσι για τσι ψ'χές». (Κομνηνού Παναγιώτα)

Ένα πανηγύρι που έχει μεγάλη αξία και γιορτάζεται ετησίως κάθε 1^η Φεβρουαρίου, είναι αυτό του Αγίου Τρύφωνος. Από το Σεπτέμβρη, μαζεύονταν οι γεωργοί του νησιού στο ξωκλήσι του Αγίου Τρύφωνα, για να αγιάσουν την σπορά τους. Στο τέλος της λειτουργίας ο παπάς ευλογεί τους καρπούς για να προφυλαχτούν από τα σκουλήκια και τα έντομα. Επίσης, τον Άγιο τον θεωρούσαν οι ντόπιοι και προστάτη των γεωργικών προϊόντων έτσι, γινόταν και αγιασμός νερού το οποίο το σκορπούσαν στους κήπους και στα χωράφια τους. Τέλος, γινόταν πατροπαράδοτο γλέντι με σφαγμένους τράγους. (Μπάνος Ευάγγελος)

Τραγούδια και σκοποί της Ύμβρου

Καλαμιά

Καλαμιά

♩ = 80

Chords: D7, D7, A, D7, Gm, Em, Em, A, A, D, D, Gm, Gm, D, A, D, D, Gm, D, Em, Em, Em, Em, Em, Em, Em, Em, Em, Em, Em, A, Dm, Em, Em, Dm, Em, Em, Dm, Dm, Em, Em, Gm, D, A, G, Em, D7, D, Em

1. 2.

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Ως ντόπιος του νησιού αλλά και μετά από συνομιλία με τον παππού μου και άλλους ντόπιους, το όνομά του το πήρε όταν οι αγρότες πηγαίνανε στα χωράφια τους για να τα καθαρίσουν από τις καλαμωτές που έβγαιναν. Αφού τελείωναν την δουλειά τους μαζευόντουσαν και χορεύανε το συγκεκριμένο σκοπό με το τοπικό ποτό του νησιού, το οποίο το φτιάχνανε οι ίδιοι, να έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στην παρέα και στο χορό. Επίσης, ο συγκεκριμένος οργανικός καρσιλαμάς χορεύετε μόνο από άντρες. Έχει μια ελευθερία στα βήματα και τα ζευγάρια εναλλάσσονται πολύ συχνά κάνοντας φιγούρες και «τσαλίμια». Ρυθμικά είναι ένας εννεάσημος μέτριος ρυθμός με επιμέρους

ομαδοποίηση 2+2+2+3 και με ρυθμική συνοδεία . Επίσης είναι σε τρόπο του ΡΕ χρωματικός με βάση ΜΙ.

Τι τα θέλω εγώ τα δάση

Τι τα Θέλω Εγώ τα Δάση

♩ = 95

The musical score is written in 4/4 time with a tempo of 95. It consists of seven staves of music. The first staff starts with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The chords are Am, Am, and C. The second staff starts at measure 6 with chords G, C, G, C, and G. The third staff starts at measure 11 with chords Am, a repeat sign, G, and Dm. The lyrics 'Τι τα θέλω εγώ τα δάση και ι ι τα κρύα α α' are written below the notes. The fourth staff starts at measure 16 with a G chord. The lyrics 'τα νε ε ε ρά α α Σα δε ε βλέ ε πω ω το που ου ου λί ι ι μου τη η η μέ ρα' are written below. The fifth staff starts at measure 20 with chords Dm, G, C, and G. The lyrics 'μια α α φο ρά Σα δε ε βλέ ε πω ω το που ου ου λί ι ι μου τη η η μέ ρα' are written below. The sixth staff starts at measure 24 with chords A and G. The lyrics 'μια α α φο ο ρά α' are written below. The seventh staff starts at measure 28 with an A chord. The lyrics 'D.S. al Fine' are written below the staff.

Am Am C

6 G C G C G

11 Am % G Dm

Τι τα θέλω εγώ τα δάση και ι ι τα κρύα α α

16 G

τα νε ε ε ρά α α Σα δε ε βλέ ε πω ω το που ου ου λί ι ι μου τη η η μέ ρα

20 Dm G C G

μια α α φο ρά Σα δε ε βλέ ε πω ω το που ου ου λί ι ι μου τη η η μέ ρα

24 A G

μια α α φο ο ρά α

28 A

D.S. al Fine

Τα μαύρα μάτια έχουν 'κατό τα γαλανά διακόσια (δισ)
κι αν πεις για τα τσακίρικα χίλια και πεντακόσια (δισ)

Θέ' μου της Κύπρου τα βουνά λίγο κατέβασέ 'τα (δισ)
να δω τα μάτια π' αγαπώ κι υστέρα ψήλωσέ 'τα (δισ)

Χίλιες χιλιάδες κύματα θάλασσες κι αν περάσω (δισ)
ούτε να σ' αρνηθώ μπορώ ούτε να σε ξεχάσω (δισ)

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Νησιώτικος τετράσημος συρτός σε κυκλική ανοιχτή διάταξη. Σύμφωνα με του ντόπιους του νησιού το τραγούδι με την τοπική διάλεκτο του νησιού μιλάει για την αγάπη του ζευγαριού και πως την παρομοιάζουν με την φύση. Καθώς, οι κάτοικοι του νησιού είχαν μια στενή σχέση με την φύση διότι οι περισσότεροι ήταν αγρότες και κτηνοτρόφοι. Χορεύεται όπως ο συρτός στα δύο δηλαδή τα βήματα πάνε όλα μπροστά, με φιγούρες του κύκλου το λεγόμενο «σαλιγκάρι» και τσαλίμια από τον πρωτοχορευτή. Το πιάσιμο των χεριών είναι από τις παλάμες και σε σχήμα W οι αγκώνες, με ρυθμική

συνοδεία

και σε τρόπο του ΡΕ διατονικός Χρόα Α' με βάση ΛΑ.

Γκάντα

Γκάντα

$\text{♩} = 95$

The musical score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 2/4. The tempo is marked as quarter note = 95. The piece consists of four staves of music. The first staff (measures 1-7) features a melody with chords G, G, G, G, Dm, Dm, Dm. The second staff (measures 8-16) includes first and second endings, with chords Dm, Dm, G, G, Dm, Dm, C, G, C. The third staff (measures 17-24) continues the melody with chords G, G, Gm, Gm, Gm, Dm, Gm, Gm, Gm. The fourth staff (measures 25-26) concludes with chords Gm, Dm, Gm.

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Γρήγορος δίσημος ρυθμός που χορεύτε πάνω στα βασικά βήματα του χασαποσέρβικου. Μετά, από συζήτηση με τον παππού μου, αναφέρθηκε ότι στο νησί δεν ήταν διαδεδομένη η τσαμπούνα όπως στα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου. Το είχαν σαν «παράπονο» ότι κανείς από τους οργανοπαίχτες τότε δεν έπαιζε τσαμπούνα. Έτσι, ο βιολιστής του νησιού τότε Τιμολέων Τσακλής, στον συγκεκριμένο οργανικό σκοπό έχει την ιδιαιτερότητα στο βιολί σε πολλά σημεία του κομματιού να παίζει ταυτόχρονα και στην χαμηλή οκτάβα, έτσι ώστε να δώσει την αίσθηση της γκάντας. Εξίσου και το όνομα του συγκεκριμένου σκοπού. Η επικρατέστερη λαβή χεριών είναι μέχρι και

σήμερα αυτή των ώμων. Ρυθμική συνοδεία και σε τρόπο του ΝΤΟ διατονικός με βάση ΣΟΛ στα μέτρα 1-18 και τρόπο του ΡΕ διατονικός σε Χρόα Α' με βάση ΣΟΛ στα μέτρα 19-26.

Νυφκάτος

Την Νύφη μας την Είχαμε

Νυφκάτος

$\text{♩} = 90$

Dm C Dm C Dm Gm Dm C Dm

5. 2. Dm C Dm Gm Dm Gm A Dm

9. 2. Dm Dm

13. Gm Dm Gm A Dm Gm Dm

17. Gm A Dm Dm

21. C Dm C Dm C

25. Gm Dm Dm C Dm C Dm

29. Gm Dm Dm C Dm C Dm

33. Gm Dm C Dm D.S. al Fine Fine

Τη νύφημας τη νύφημας την είχα με
μες το κου τιβαλλέ με νη μες το κου τιβαλλέ με νη
και τώρα την και τώρα την εβγάλα α με και τώρα την και
τώρα την εβγάλα α με περδί καστο λι σμέ νη περδί καστο λι σμέ νη
Γαμπρός είν το τζιμπού κι η νύφη διασεμί και η κουμπάρο
πού λα Βε νέ τι κοφλου ρί Γαμπρός είν το τζιμπού κι η νύφη διασεμί και η κουμπάρο
πού λα Βε νέ τι κοφλου ρί

Γαμπρέ στρώσι το σπίτο σου, με κατιφέ τ'νικάτο**

κι η νύφη που σε δώσαμε, δεν είναι παρακάτω.

Γαμπρέ μου παλικάρι, γαμπρέ μου τσιρλιπή

έβγα στο παραθύρι να σκάζουν οι εχτροί.

Γαμπρός μας είνι άξιος, καράβι ν' αρματώσει
στην Αλεξάνδρ(ει)α να το πα(ει), μάλαμα να φορτώσει.

Γαμπρός είν' το ζιμπούλι κι η νύφη διασεμί

και ο κουμπάρος είνι της Πόλης το κλειδί.

Σήμερα λάμπει ο ουρανός, σήμερα λάμπει η μέρα

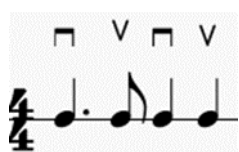
σήμερα στεφανώνεται, αητός την περιστέρα.

Άσπρο σταφύλι ραγιακί*** κι κόκκινο κινάσι

τ' αντρόγυνο που έγινε, να ζήσει να γεράσει.

Μουσικοχορευτική Ανάλυση

Τοπικό τραγούδι του γάμου και συγκεκριμένα μιλάει για την νύφη και τον αποχωρισμό της από την οικογένεια για να δημιουργήσει την δική της. Τραγουδιέται και παίζετε για την συνοδεία της νύφης προς την εκκλησία. Το συγκεκριμένο ερμηνεύετε και μόνο φωνητικά συνήθως την ώρα που ετοιμάζετε η νύφη στο σπίτι της (Νταλντάς, 1982) Χορεύετε σε κυκλική διάταξη με τα χέρια πιασμένα και κατεβασμένα κάτω με πολύ έντονη κίνηση μπρος πίσω στα χέρια. Τα βήματα είναι λίγα και όλα μπροστά. Επίσης στο κέντρο του κύκλου βρίσκεται είτε η νύφη μόνη της είτε το ζευγάρι μαζί όταν παίζετε στο γλέντι του γάμου. Είναι σε τετράσημο μέτριο ρυθμό με ρυθμική συνοδεία

και σε τρόπο του ΡΕ διατονικό σε Χρόα Α´ με βάση ΡΕ.

Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας από τα παραπάνω παρατηρούμε ότι ανάμεσα στα τραγούδια και τα οργανικά κομμάτια υπάρχουν ομοιότητες ως προς τον ρυθμό δηλαδή την ρυθμική συνοδεία, την μουσική αλλά και τις μουσικές φράσεις. Καθώς πολλά από αυτά είδαμε είναι πάνω στον ίδιο τρόπο και ταιριάζουν μεταξύ τους υφολογικά. Βέβαια δεν απορρίπτουμε το δικαίωμα της μοναδικότητας και της τοπικότητας του κάθε κομματιού. Σε κάθε νησί από τα προαναφερθέντα υπάρχει τουλάχιστον ένα που δεν θα ακουστεί παρόμοιο είτε σε στίχο είτε σε μουσική είτε σε ρυθμό. Ακόμα, πολλά από τα προηγούμενα χορεύονται αν όχι ακριβώς αλλά σχεδόν το ίδιο, ειδικότερα σε ρυθμούς των 2/4 και 4/4 που οι περισσότεροι είναι συρτοί χοροί. Επίσης, να επισημάνω ότι η παραπάνω εργασία-έρευνα με βοήθησε και εμένα το ίδιο να εμβαθύνω και να εμπλουτίσω τις γνώσεις μου περισσότερο πάνω στον ρυθμό, την ρυθμική συνοδεία, την καταγραφή παρτιτούρας και συγχορδιών με την δική μου ακρόαση και κρίση (ακουστικό DICTEE), να γνωρίσω την ιστορία και τα έθιμα του κάθε νησιού καθώς και τους χορούς. Επίσης, εμβάθυνα περισσότερο και στην τροπικότητα του κάθε κομματιού και έτσι έμαθα περισσότερα για τους τρόπους μέσα από την συγκεκριμένη έρευνα. Τέλος, ανακάλυψα τον μουσικό, κοινωνικό πλούτο του κάθε νησιού αλλά και ολόκληρου του συμπλέγματος του Βόρειου-Ανατολικού Αιγαίου.

Επίλογος

Θέλω να ευχαριστήσω θερμά όλους μου τους καθηγητές στο τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης, για όλα αυτά τα χρόνια των σπουδών μου, καθώς μου μεταλαμπαδεύσανε όλες τις γνώσεις τούς πάνω στην Ελληνική παραδοσιακή μουσική αλλά και στην Ευρωπαϊκή μουσική. Συγκεκριμένα, θέλω να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου σε αυτή την εργασία κύριο Ελευθέριο Τσικουρίδη για την πρόθεσή του να με αναλάβει και να με καθοδηγήσει σε αυτήν την έρευνα. Επίσης, να ευχαριστήσω όλους τους ντόπιους ανθρώπους των νησιών αυτών και τους επιστημονικούς ερευνητές των νησιών, που με βοήθησαν για την συγκέντρωση του ερευνητικού μου υλικού, που ήταν εξαιρετικά δύσκολη λόγω της κατάστασης που επικρατούσε στην χώρα (Covid-19). Καταλήγοντας, να ευχαριστήσω και όλους τους ανθρώπους έξω από την πανεπιστημιακή κοινότητα που με στήριξαν τα χρόνια της φοίτησής μου.

Βιβλιογραφία

Βαβρίτσας, Ν. (2018). *Παραδοσιακοί Χοροί και η Διδασκαλία τους*. Β΄ Έκδοση. Θεσσαλονίκη: Έκδοση Weperform.

Καρποδίνη-Δημητριάδη, Ε. (1989). *Τα Ελληνικά Νησιά*. Αθήνα: Έκδοση Εκδοτική Αθηνών Α.Ε.

Λαμπελέτ, Γ. (1995). *Η Ελληνική Δημόδης Μουσική. Τραγούδια και Χοροί*. Β΄ Έκδοση. Κατερίνη: Έκδοση Επέκταση.

Λουτζάκη, Ε. (1994). *Μουσικές & Χοροί του Ανατολικού Αιγαίου*. Αθήνα: Έκδοση Πνευματικό Ίδρυμα Σάμου «Νικόλαος Δημητρίου».

Μαυροειδής, Μ. (1999). *Οι Μουσικοί Τρόποι στην Ανατολική Μεσόγειο*. Αθήνα: Έκδοση Fagotto.

Σουλακέλλης, Θ. (2009). *Μουσική από το Βορειοανατολικό Αιγαίο*. Αθήνα: Έκδοση Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων.

Σπυριδάκη, Γ. & Περιστερή, Σ. (1968). *Μουσική Εκλογή. Ελληνικά Δημοτικά Τραγούδια Τόμος Γ΄*. Αθήνα: Έκδοση Φωτομηχανική Ανατύπωση.

Τόσκα-Κάμπα, Σ. (1991). *Νησιώτικοι Παραδοσιακοί Χοροί*. Αθήνα: Έκδοση Στρατής Γ. Φιλιππότης, σσ. 17-32.

Χτούρης, Σ. & Παπαγεωργίου, Δ. (2009). *Μουσικά Σταυροδρόμια στο Αιγαίο Λήμνος 19^{ος}-21^{ος} αιώνα*. Β΄ Έκδοση. Αθήνα: Έκδοση Ίων.

Χτούρης, Σ. & Παπαγεωργίου, Δ. (2009). *Μουσικά Σταυροδρόμια στο Αιγαίο Λέσβος 19^{ος}-21^{ος} αιώνα*. Β΄ Έκδοση. Αθήνα: Έκδοση Ίων.

Ηλεκτρονικές Πηγές

http://www1.aegean.gr/culturelab/music-pract_gr.htm

<http://www2.egeonet.gr/forms/fLemma.aspx?lemmaId=6873>

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9B%CE%AD%CF%83%CE%B2%CE%BF%CF%82>

<https://web.archive.org/web/20111002113459/http://www.chioshistory.gr/en/itx/itx22.html>

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A7%CE%AF%CE%BF%CF%82>

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9B%CE%AE%CE%BC%CE%BD%CE%BF%CF%82>

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CE%AC%CE%BC%CE%BF%CF%82>

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CE%BA%CE%B1%CF%81%CE%AF%CE%B1>

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%8A%CE%BC%CE%B2%CF%81%CE%BF%CF%82>

<https://www.imvrosisland.org/>

<http://imvroslanguage-customs.blogspot.com/>

Οι σύνδεσμοι για την καταγραφή των παρτιτούρων κατά σειρά που αναφέρθηκαν

Λέσβος

<https://www.youtube.com/watch?v=PufH2xcel3A>

https://www.youtube.com/watch?v=e_RJVxtENr8

<https://www.youtube.com/watch?v=TX7bQtnjq0E&t=62s>

<https://www.youtube.com/watch?v=Nnr1zm1QHb0>

Χίος

<https://www.youtube.com/watch?v=lf8L7vx8ypM>

<https://www.youtube.com/watch?v=Qn5uK2VgHvg&t=79s>

https://www.youtube.com/watch?v=P_QKG9FAhUw

<https://www.youtube.com/watch?v=yo2XdtW1eZs&t=100s>

Λήμνος

<https://www.youtube.com/watch?v=FBp1mI2Zsy0>

<https://www.youtube.com/watch?v=DSW0d75nXCQ>

<https://www.youtube.com/watch?v=6qcmZTG9150>

<https://www.youtube.com/watch?v=q5MVyRBiqGY>

Σάμος

https://www.youtube.com/watch?v=ea_39G0B9iQ

<https://www.youtube.com/watch?v=w4MkY6JDG18&t=15s>

<https://www.youtube.com/watch?v=Twj0wywEobU>

<https://www.youtube.com/watch?v=ySWOw6VUfbk&t=70s>

Ικαρία

https://www.youtube.com/watch?v=bKMJf_WWZjc

<https://www.youtube.com/watch?v=gkO7llq-CyI>

<https://www.youtube.com/watch?v=fnA2DfAMO1A>

<https://www.youtube.com/watch?v=KmnGVYppL1k>

Τμβρος

<https://www.youtube.com/watch?v=eX0yVj6hZrY>

https://www.youtube.com/watch?v=h87_85GEMVI

<https://www.youtube.com/watch?v=MH9TDT3rNcY>

https://www.youtube.com/watch?v=msqyHY3_tc4